

OZEB

alternativní a pasivní chlazení

úvod do problému

Miroslav Urban

Katedra technických zařízení budov

Stavební fakulta, ČVUT v Praze

(c) Miroslav Urban 04/2014

Osnova přednášek

- 1. část – pasivní metody
 - Úvod do problému – vliv tepelných zisků
 - Pasivní předcházení tepelným ziskům
 - Architektonické metody
 - Specifická stavební řešení objektu

- 2. část – alternativní chlazení
 - Alternativní způsoby strojního chlazení
 - Absorpční chlazení
 - Adsorpční chlazení
 - Chlazení pomocí desikantu
 - A další ...

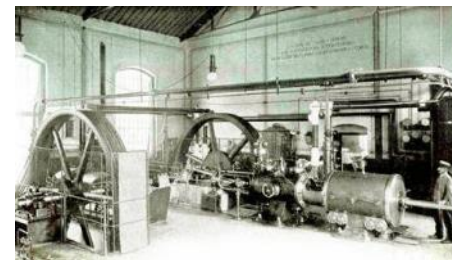

Historický úvod

Chlad - pro potřeby **uchovávání potravin** (*pomocí ledu*)

Rozvoj chladírenství - motivován potřebami potravinářského průmyslu, zejména **pivovarnictví** ..

- 1769 James Watt - oddělený kondenzátor

- 1928 – Willis Haviland Carrier (tzv. „otec klimatizace“)
domovní klz jednotka "Weathermaker"

- 40. léta v USA ročně 30.000 jednotek

- 1998 - Klimatizační jednotky a tepelná čerpadla prolomily v USA hranici 6.2 miliónu prodaných jednotek

Co ovlivňuje potřebu chladu v budovách?

- **Klimatizace** - systémy zajišťující tvorbu vnitřního prostředí obytných budov
- **Měřítkem** a základním **kriteriem** pro klimatizaci budov je **ČLOVĚK ... jeho potřeby a požadavky ...**

Vnější faktory

- **klimatické poměry**
(teplota, vlhkost, vítr, srážky)
- **expozice budovy v exteriéru**
(orientace, terén, nadm. výška)

Vnitřní faktory

- **člověk**
(věk, pohlaví, činnost, oděv ..)
- **technologie, vnitřní zařízení**
(zdroje škodlivin, atd.)
- **provoz budovy**

Vnitřní prostředí

Energetická náročnost

Systémy TZB

- (koncepce zařízení, provoz)
- **větrání a klimatizace**
- **vytápění**
- **systém MaR**

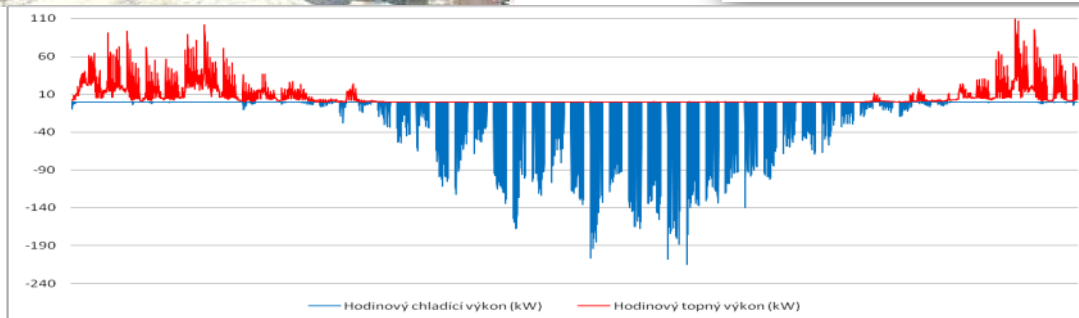
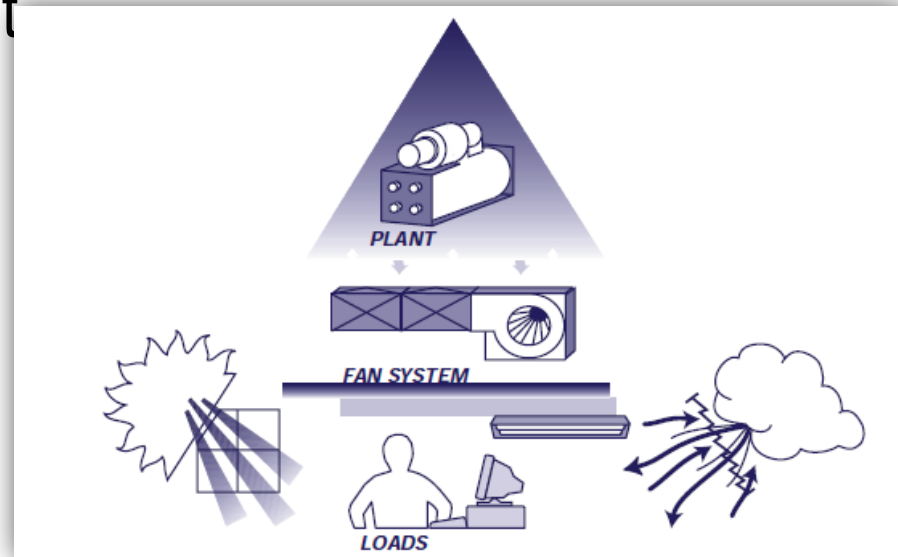
Objekt

- **architektonický koncept**
(tvar, členitost, prosklení, atd.)
- **dispoziční řešení**
(funkce objektu, zónování)

Koncepce systému chlazení

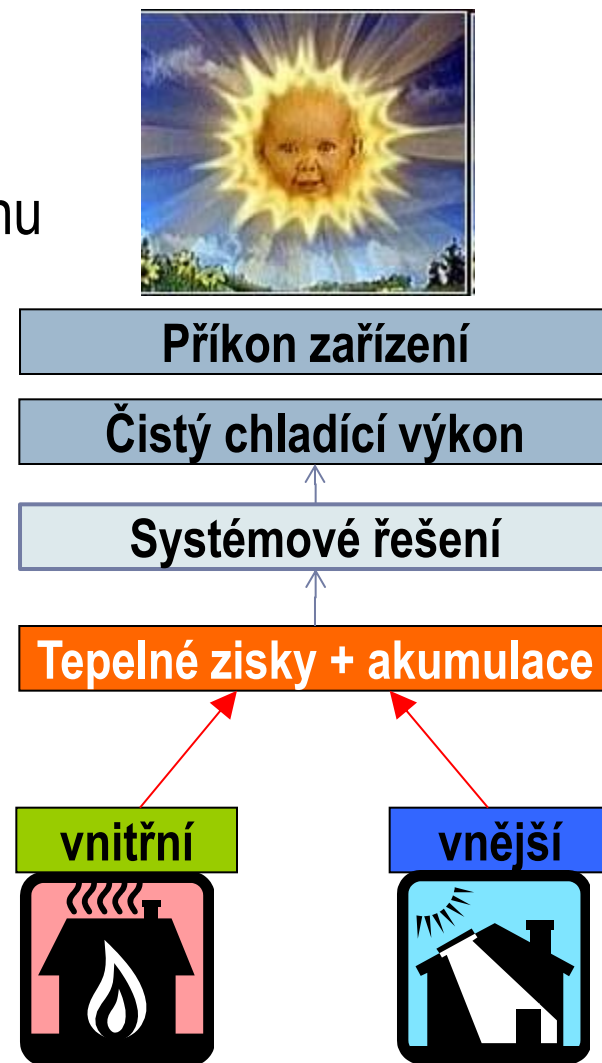
- **zásada komplexního návrhu chladicího systému:**
 - tepelné zisky nejprve pasivně předcházet, než následně aktivně nákladně eliminovat

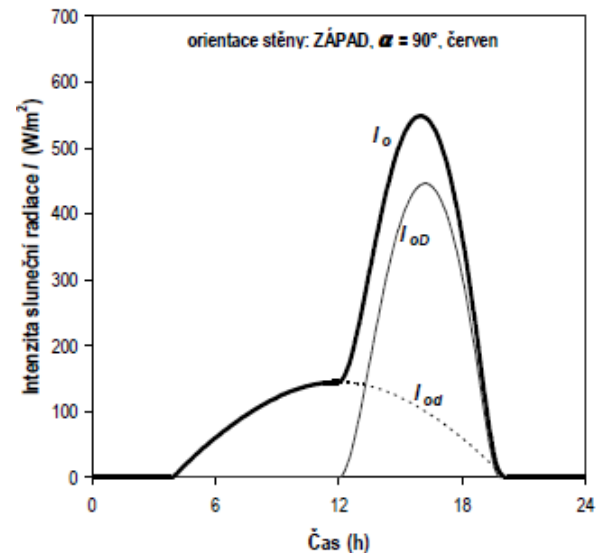
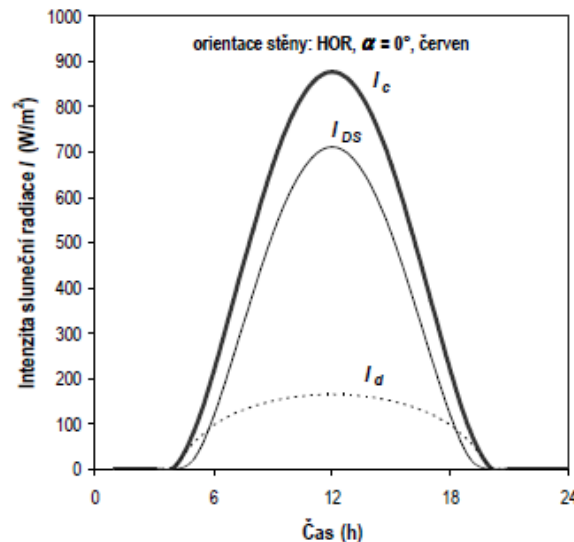
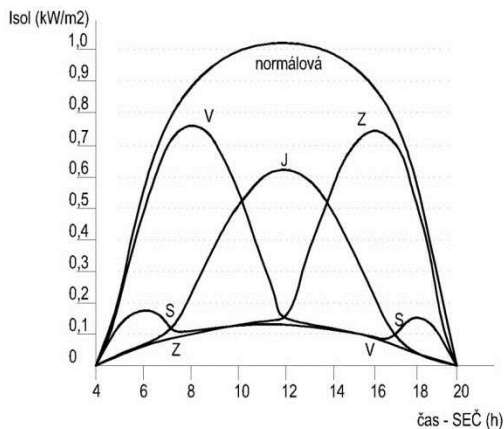
Chladicí výkon, stanovení tepelné zátěže

- Stanovení tepelné zátěže
 - **ČSN 730548**
 - Výpočte pro typický den a typickou hodinu
 - Výpočet = maximální tepelná zátěž
 - **VDI 2078 (1992)**
 - Zjednodušená metoda
 - Výpočet = maximální tepelná zátěž
 - **Dynamická simulace**
 - Roční průběh v dynamickém modelu
 - Výpočet
 - maximální tepelná zátěž
 - roční průběh tepelné zátěže = analýza provozu systému, budovy

Obecný princip výpočtu tepelné zátěže

- Klimatická data sluneční radiace
 - přímá sluneční ozáření – je způsobeno přímým zářením slunce; je směrové
 - nepřímá (difúzní) sluneční ozáření - vzniká rozptylem a odrazem přímé sluneční radiace od prachových částic ve vzduchu, od větších molekul a od osluněných povrchů; je všesměrové

Obecný princip výpočtu tepelné zátěže

- Venkovní teplota
- **Stanovení venkovní teploty zjednodušenou metodou**

$$t_e = t_{e_{\max}} - A[1 - \sin(15\tau - 135)]$$

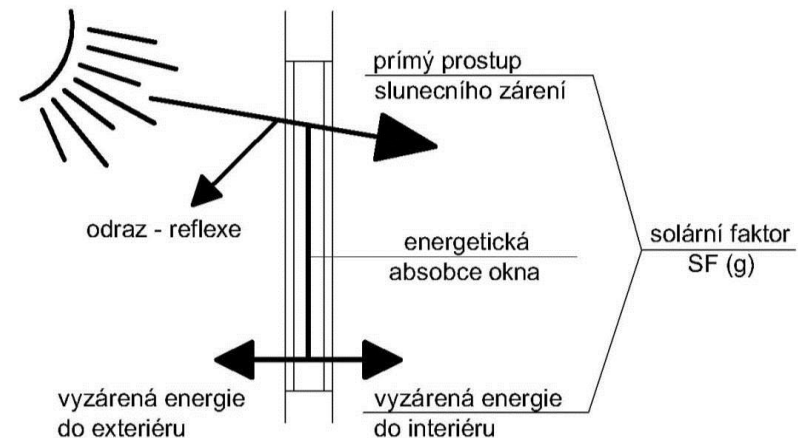
Měsíc	Březen	Duben	Květen	Červen	Červenec	Srpen	Září	Říjen
$t_{e_{\max}}$ [°C]	19,0	22,0	26,5	28,5	30,0	30,0	27,5	23,5

- Detailním výpočtem
 - Podle typu okolních povrchů, množství zeleně, charakteru zástavby
 - Viz emisivita a pohltivost materiálů

Vnější tepelné zisky

- Energetická bilance okna
- **spektrum elektromagnetického záření:**
 - a) **ultrafialové záření** – 0,2-0,4 μm – pohlceno téměř úplně plyny v atmosféře
 - b) **viditelné záření** – 0,4-0,7 μm – světelná energie – barva závislá na vlnové délce (fialové, modrá, zelená, žlutá, oranžová, červená)
 - c) **krátkovlnné infračervené záření** – 0,7-3 μm – lidské oko není na ně citlivé
- a) + b) + c) = **krátkovlnné záření**
- d) **tepelné infračervené záření**
 - $> 3 \mu\text{m}$
 - **dlouhovlnné záření**
 - sklo jej nepropouští

Vnější tepelné zisky

■ Prostup tepla konvekcí

■ Oknem

$$Q_{ok} = U_o S_o (t_e - t_i)$$

■ Stěnou

■ střední

$$Q_s = U_{st} S_{st} [(t_{rm} - t_i) + m(t_{r\psi} - t_{rm})]$$

■ těžká

$$Q_s = U_{st} S_{st} (t_{rm} - t_i)$$

■ lehká

$$Q_s = U_{st} S_{st} (t_r - t_i)$$

■ t_r rovnocenná sluneční teplota venkovního vzduchu [$^{\circ}\text{C}$]

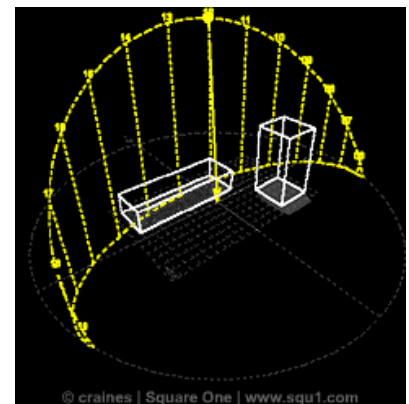
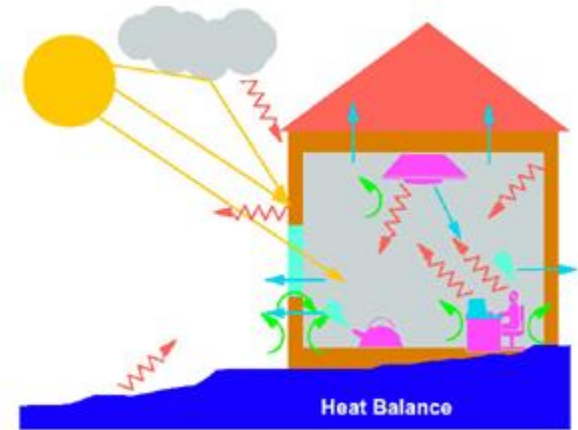
■ t_{rm} průměrná rovnocenná sluneční teplota vzduchu za 24 hodin [$^{\circ}\text{C}$]

■ $t_{r\psi}$ rovnocenná sluneční teplota v době o y dřívější [$^{\circ}\text{C}$]

■ Prostup tepla radiací

$$Q_{or} = [S_{os} I_0 c_0 + (S_o - S_{os}) I_{0d}] s \cdot n_o$$

$$Q_{sol} = S_{os} \cdot I_{sol} \cdot g \cdot f$$

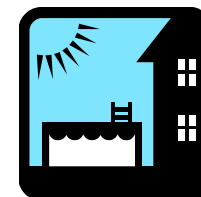

Vnější tepelné zisky

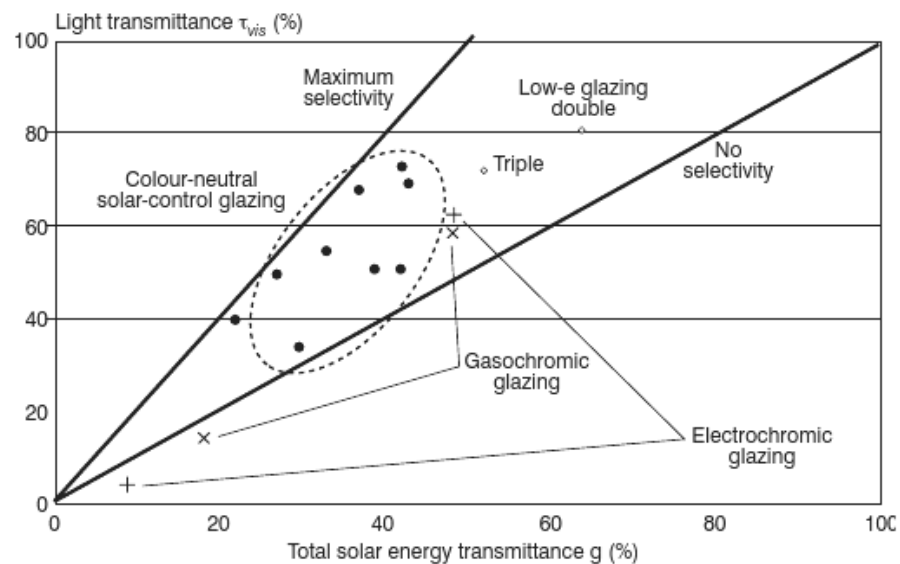
- Energetické vlastnosti okna
 - Celkový činitel prostupu slunečního záření g [-] (Solar factor, solární faktor – SF) – propustnost záření o vlnové délce mezi 300 a 2500 nm (krátkovlnné záření)
- Světelné vlastnosti okna
 - Světelný činitel prostupu τ (Light transmission – LT) a světelný činitel odrazu ρ_v (Light reflection – LR), propustnost viditelného záření (mezi 380 a 780 nm)

	g (SF)	τ (LF)
Čiré sklo tl. 4 mm	0,86	0,90
Čiré dvou sklo 4-15-4 mm	0,76	0,81

Vnější tepelné zisky – prosklené plochy

selektivita skla (τ/g)

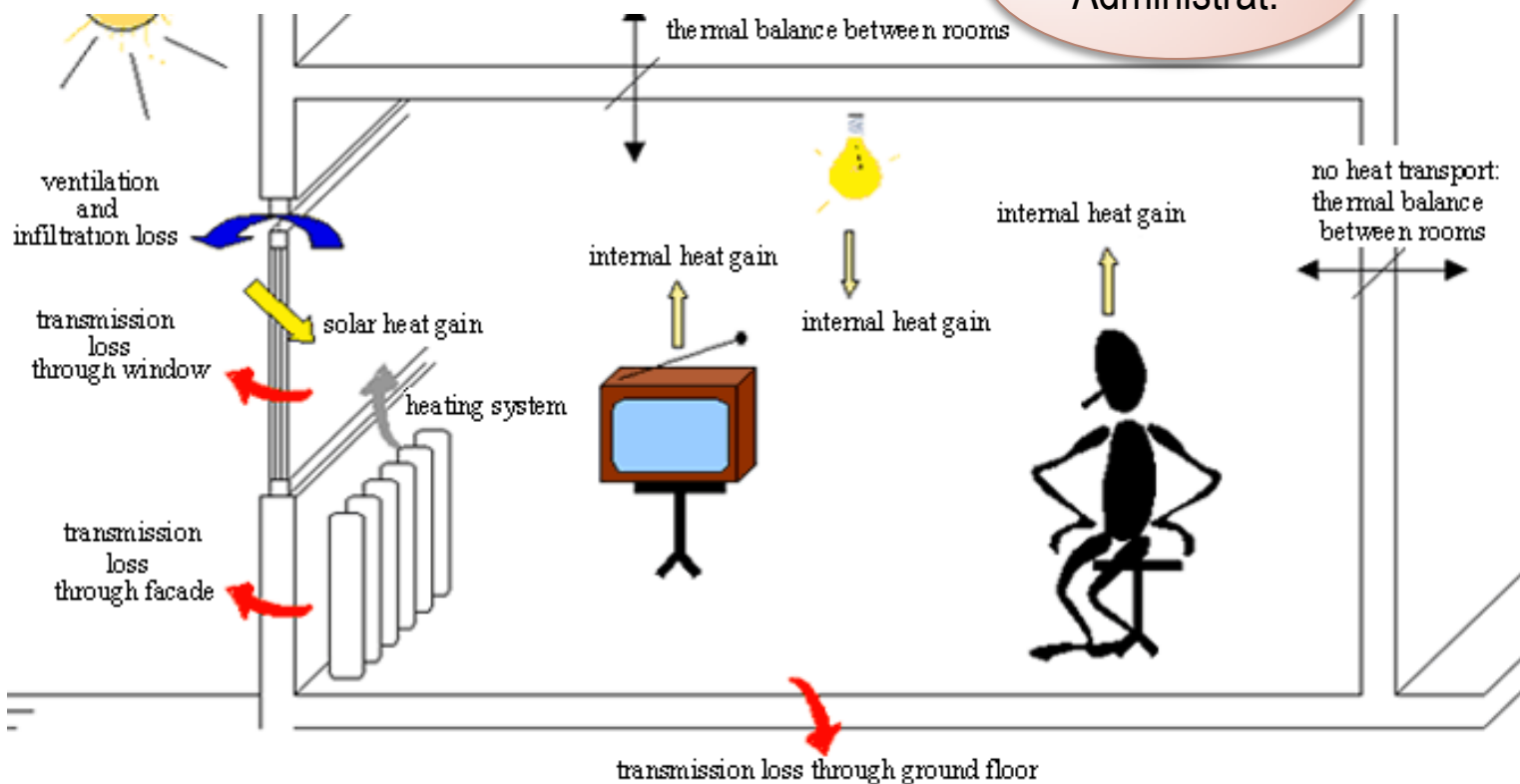
Vnitřní tepelné zisky

- Osoby
- Vybavení
- Osvětlení

Současnost
vzniku zisků !

W/h
na prostor

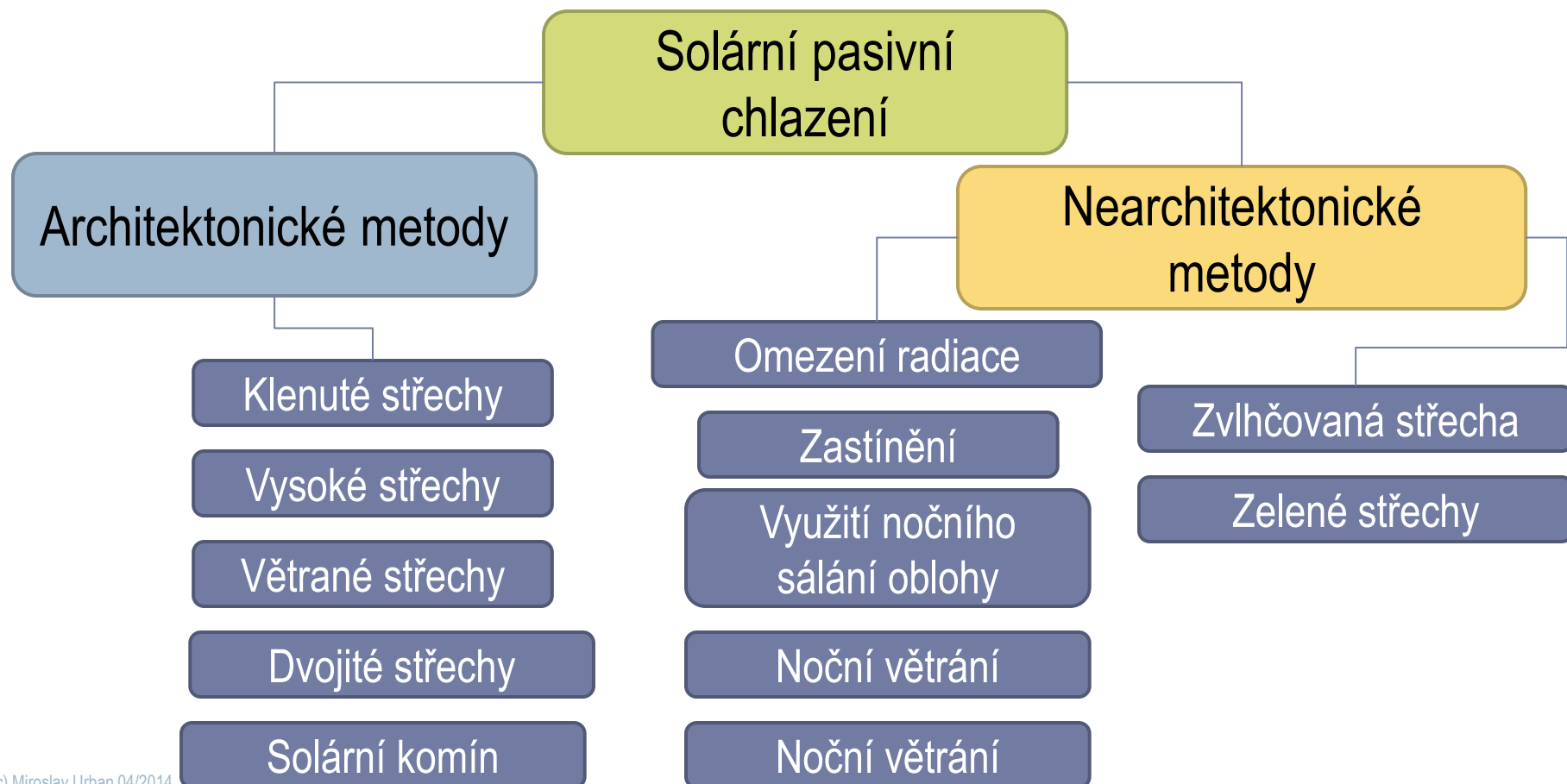
10-25 W/m²
Administrat.

Solární pasivní chlazení - rozdělení

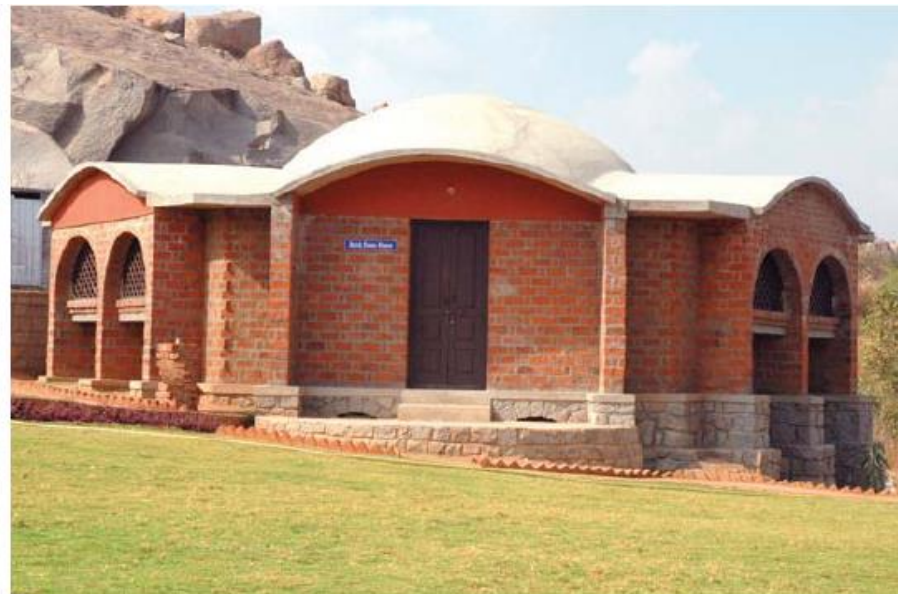
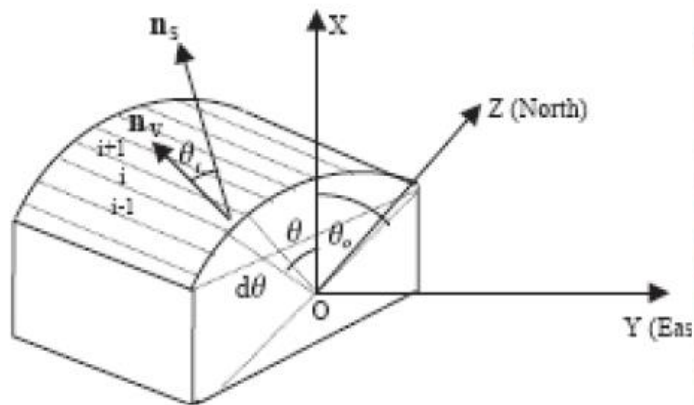
- Využívá kombinace přirozeného a hybridního větrání
- Nejedná se o strojní poučené systémy TZB

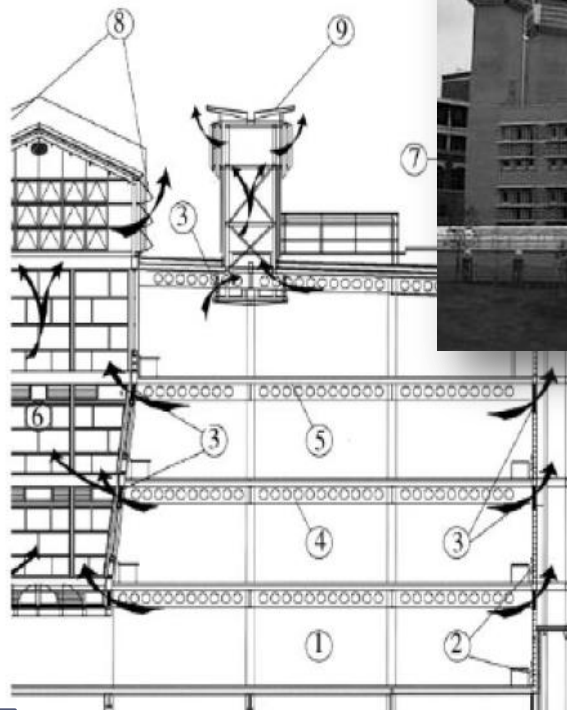
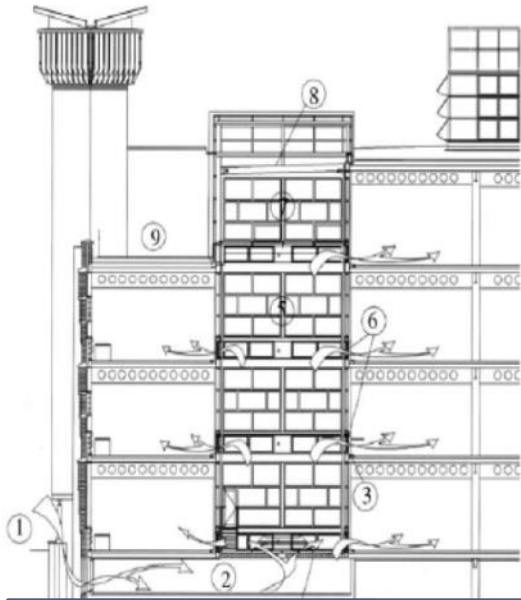
Architektonické metody

- Využívají minimalizace povrchů vystavených sluneční radiaci
 - Klenuté a valené střechy
 - Střední východ, Afrika, Indie
 - Eliminace přímo osávané plochy střešního pláště (eliminace normálového záření)

Architektonické metody

- Střecha jako funkční prvek

Přívod vzduchu do budovy
přes zemní registr

Odvod vzduchu vztlakem

Stínění budovy

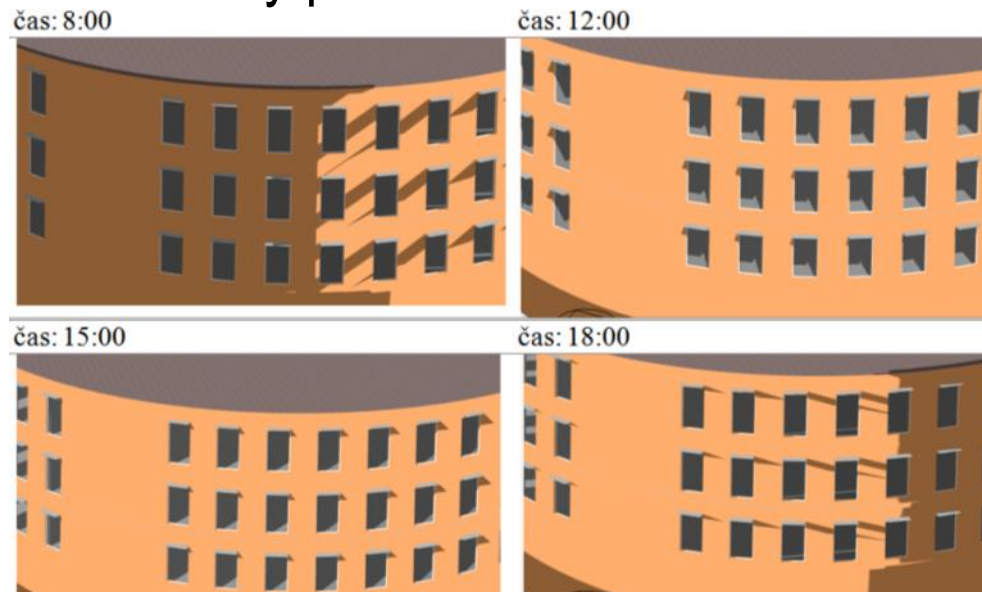
- Vnitřní stínící prvky
 - prakticky nesnižují tepelnou zátěž v prostoru
 - Pouze omezí přímý dopad radiace na předměty, které následně vyzařují dlouhovlnné záření (teplo) – viz příklad osluněná černá sedací souprava v interiéru
- Vnější stínící prvky
 - slunolamy
 - venkovní žaluzie
 - markýzy

Vnější stínící prvky

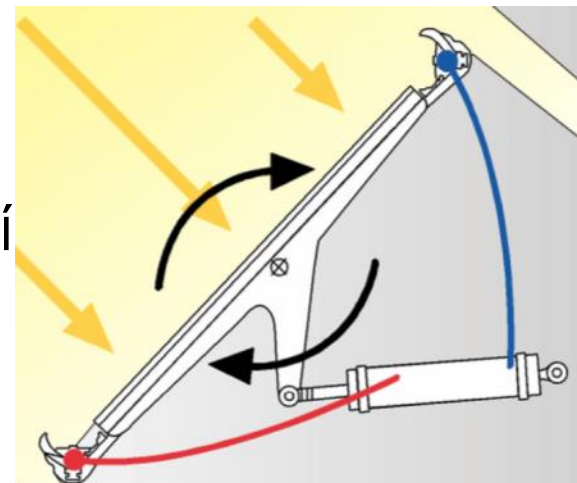
- Doporučuje se provést simulační výpočet
 - Stanovit vliv stínících prvků na letní a zimní režim budovy
- Markýzy
 - našich podmínkách neefektivní do přesahu cca 0,7 m
 - Snižují denní osvětlenost, zvětšují přesah budovy ..
 - Výrazný architektonický prvek

Vnější stínící prvky

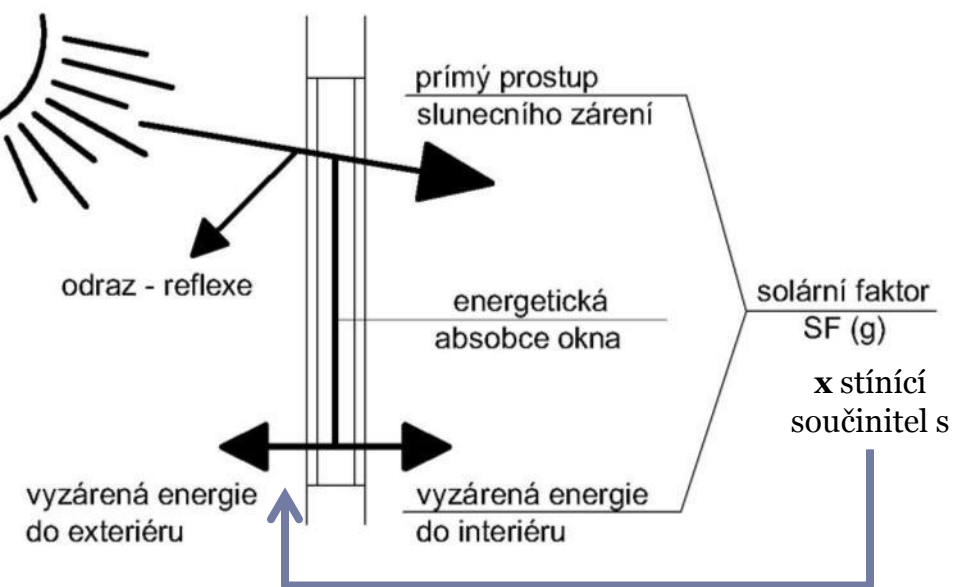
- Pohyblivé vnější žaluzie
 - Účinný systém na způsobu ovládání
 - ruční řízení – faktor člověk
 - automatické – řídicí veličina:
 - Intenzita solární radiace dopadající na čidlo (nejčastější)
 - Teplota stíněného interiéru
 - Časový plán
- Ovládání (režimy) automatických žaluzií
 - zataženo / vytaženo
 - natočení lamel žaluzií podle slunečního záření
 - Ovládání napojeno na další systémy budovy
 - Osvětlení (hlídá se osvětlenost prostor)
 - Otevření oken, apod.

Zastínění osluněných ploch

- Venkovní stínící prvky – eliminace solární radiace
 - stínící součinitel, nebo zahrnuto přímo v g (SF)

Typ zasklení	$g_{gl,n}$ [-]	$g_{gl,n}$ [-] (venkovní protisluneční ochrana)	
		bílé	tmavě šedé
		Venkovní žaluzie pod sklonem 45°	
jednoduché	0,87	0,15	0,14
dvojitě	0,78	0,12	0,1
trojitě	0,7	0,11	0,08
dvojitě izolační zasklení	0,65 - 0,72	0,1-0,11	0,06-0,07
trojitě izolační zasklení	0,5	0,06-0,07	0,02-0,04
dvojitě zasklení se selektivní vrstvou	0,25-0,48	0,06-0,07	0,05

Omezení emisivity materiálů

- Barva a typ povrchu budovy
 - Pohltivost a sluneční radiace působící na stavební materiály – snížit sálání 10 μm
 - Použití materiálů s nízkou emisivitou

$$\varepsilon_T = H_E / H_{OE}$$

H_E intenzita

vyzařování reálného tělesa

udává výkon vyzářený plochou

reálného tělesa do

celého poloprostoru

H_{OE} intenzita absolutně

černého tělesa udává výkon

vyzařený plochou černého

tělesa do celého poloprostoru

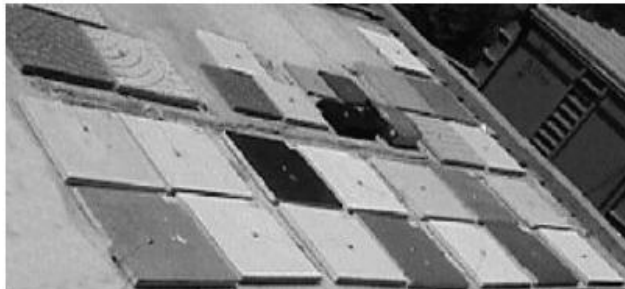
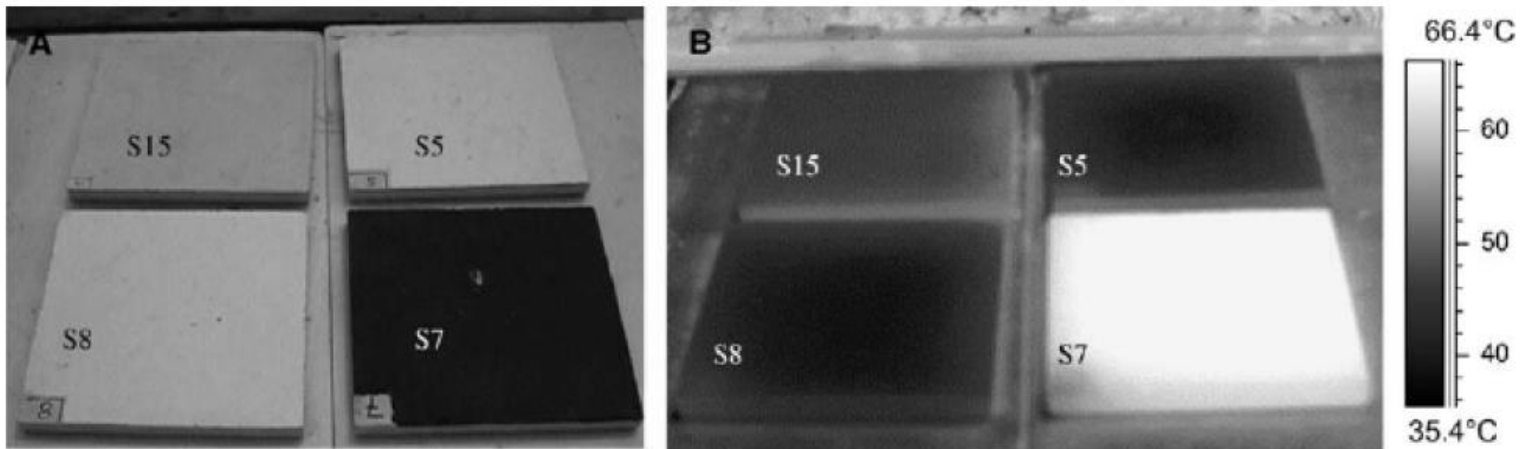
Materiál	Teplota [°C]	Emisivita
Zemina povrchová	20	0,38
Asfalt	38	0,93
Písek	20	0,76
Žula	20	0,45
Beton hnědý	20	0,87
Pískovec	38	0,67
Mramor hladký bílý	38	0,56

Materiál	Teplota [°C]	Emisivita
Šedá cihla	38	0,75
Bílý nátěr na hliníkové fólii	38	0,68
Bílý nátěr	38	0,95
Bronzové nátěry	38	0,61
Hliníkové nátěry 26%Al	38	0,3

Teplota povrchů

- Na emisivitě povrchu závisí jeho teplota
 - Dopadá krátkovlnné záření
 - Vyzařováno je dlouhovlnné záření

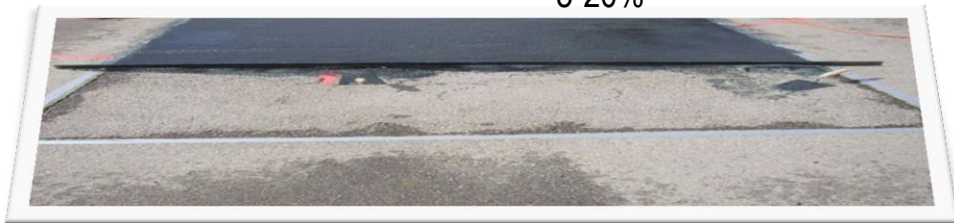
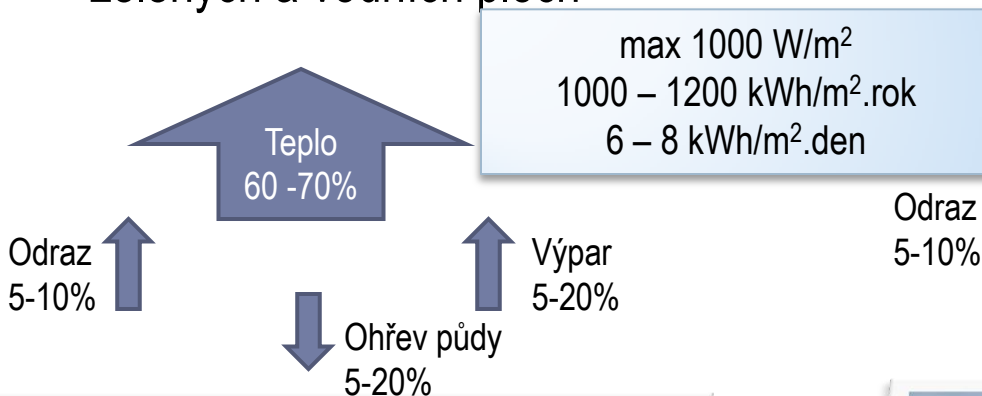

Krajina a vliv na tepelnou bilanci

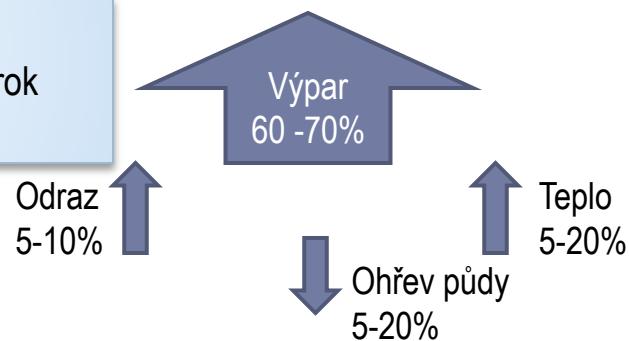
Odvodněná krajina - zástavba

Odvodněná krajina s minimem
zelených a vodních ploch

Rybník, louky, les – krajina s dostatkem vody

Kulturní krajina

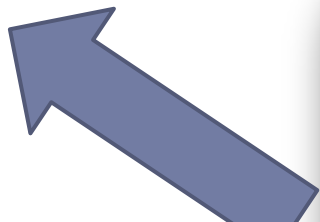

zdroj: doc. RNDr. Jan Pokorný CSc. - přednášky

Strom jako zdroj chladu

- Strom – chladící výkon 20-30 kW

Strom o průměru 10 m – výpar 400 l/den
tzn. cca 280 kWh latentního (výparného)
tepla

Na půdorys koruny stromu
cca 450 kWh/den

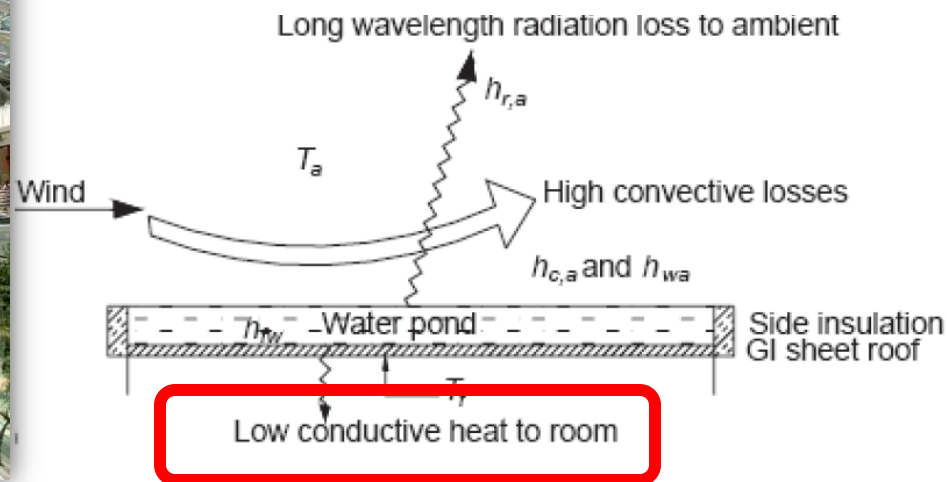
Teplo do půdy a odrazem
cca 160 kWh

zdroj: doc. RNDr. Jan Pokorný CSc. - přednášky

Zvlhčované střechy

- Odvedení dlouhovlnného záření konvekcí – prouděním vzduchu kolem zvlhčené plochy + odpar hladiny (vázané teplo ve vodních parách)
- Snížení vedení tepla do prostoru

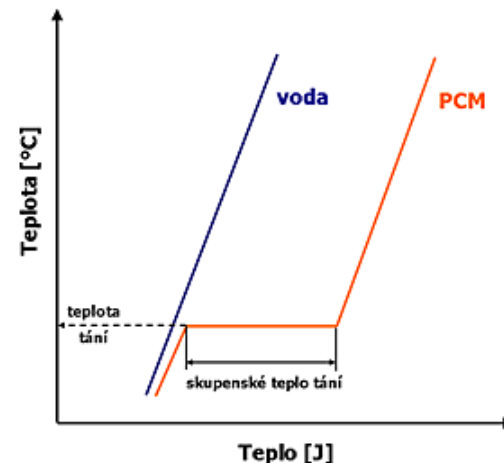
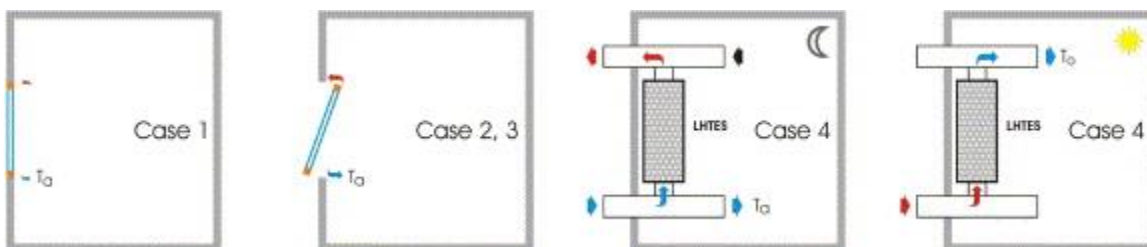

Alternativní chlazení využívající fyzikální principy

- Noční větrání (chlazení) - kolísání teplot vzduchu v kombinaci s akumulační hmotou budovy (noční větrání);
- Chladicí věže - využívání přeměny citelného tepla na latentní (adiabatické chlazení, přímé, nepřímé nebo s využitím sorpčních výměníků);
 - evaporative cooling system (PDEC)
- Zemní registry - využívání chladu ze zemského polomasivu (zemní výměníky, podzemní voda);
- **Alternativní způsoby chlazení budov využívají kolísání teploty a relativní vlhkosti venkovního vzduchu, akumulace tepla do budovy nebo chladu ze zemského polomasívu.**

Akumulace chladu do PCM materiálů

- Problém akumulace chladu = hmota
- PCM (Phase Change Material) materiály využívají změnu skupenství při teplotě cca 25°C, akumulace skupenského tepla
 - Menší akumulární hmota
 - Noční chlazení cca 6kg/m²

akumulátor	akumulovaná energie [kWh.m ⁻³]
voda	34,5
kamenivo	23,0
parafín	62,4
hexahdrát chloridu vápenatého ($\text{CaCl}_2 \cdot 6\text{H}_2\text{O}$)	117,4
dekahdrát síranu sodného ($\text{Na}_2\text{SO}_4 \cdot 10\text{H}_2\text{O}$)	131,7

Zemní registr, chlazení přiváděného vzduchu

chlazení, resp. odvlhčování venkovního vzduchu před jeho přívodem do budovy v létě či jeho predehřátí v zimě

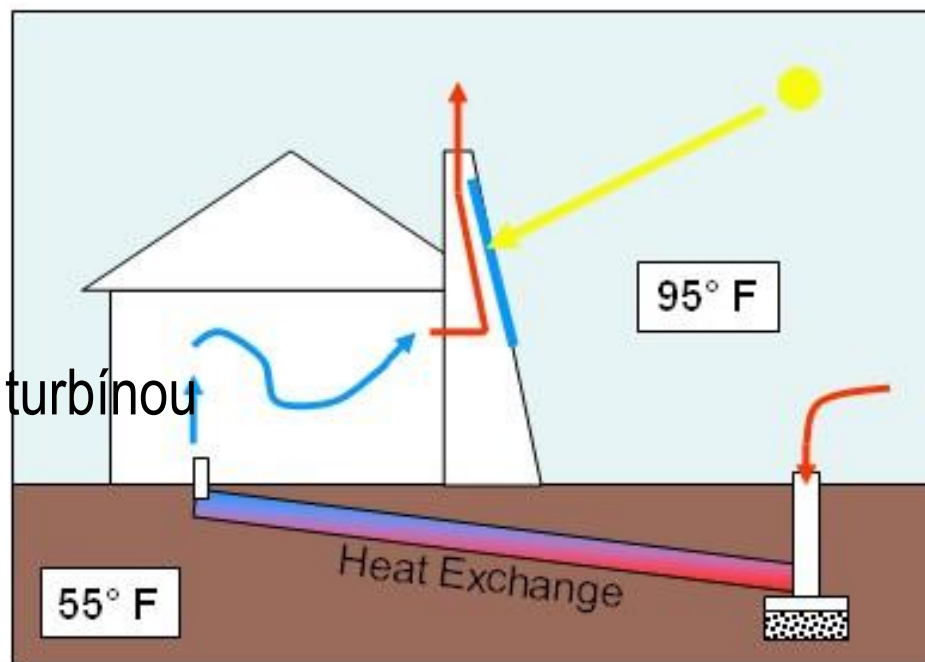
- **sání venkovního vzduchu** kanálem uloženým v zemní mase
- provedení kanálu (zděný, betonový), případně labyrintem uloženým pod budovou.
- Chlad. energie - cca **7 kWh/rok**, při **délce potrubí cca 40m**
- zemní kanál (chlazení přiváděného vzduchu pro klim. jednotky)
- zemní systém kanálů (chlazení přiváděného vzduchu pro klim. jednotky)

Solární komín a pasivní chladicí věže

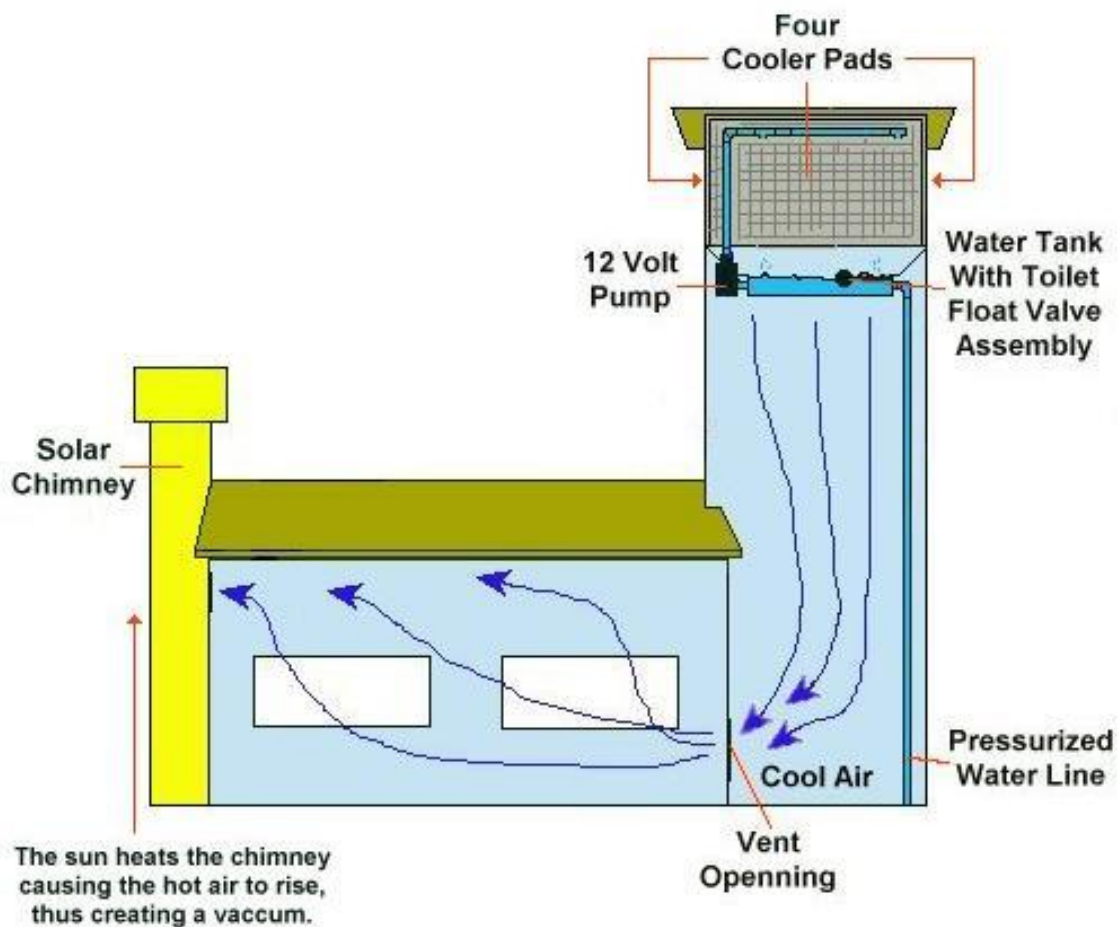
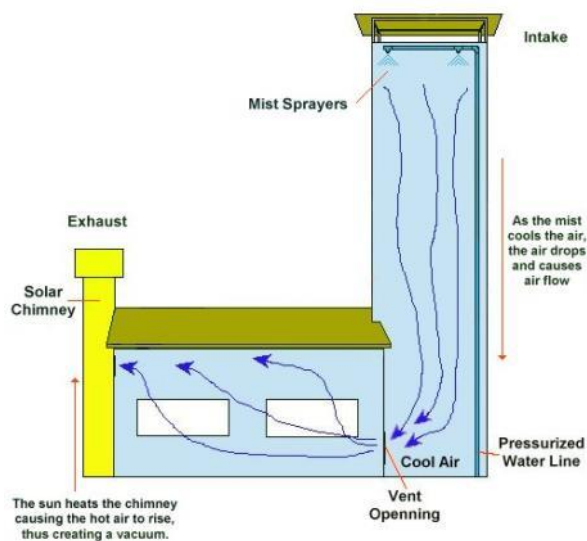
- Využití solárního komínu pro vytvoření přirozeného vztlaku pro přívod vzduchu do budovy, např. přes zemní registr
 - přirozený způsob
 - bez ventilátorů
 - ventilátor v sol. kom.
- Využití v systémech budovy
 - Předehřev pro přípravu TV
 - Výroba el. energie větrnou turbínou

Solární komín a pasivní chladicí věž

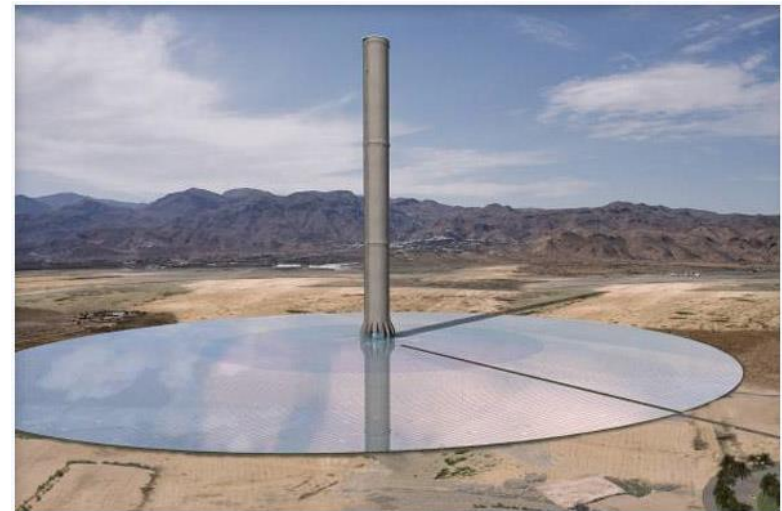
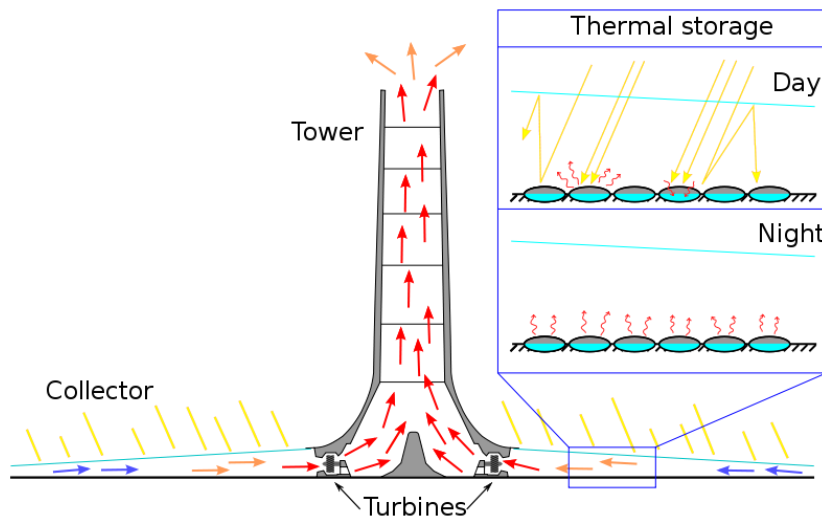
- Adiabatické vlhčení přiváděného vzduchu do budovy v solárním komínu
 - Solární komín
 - vztlak
 - Pasivní chladicí věž
 - přívod, akumulace

Solární komín

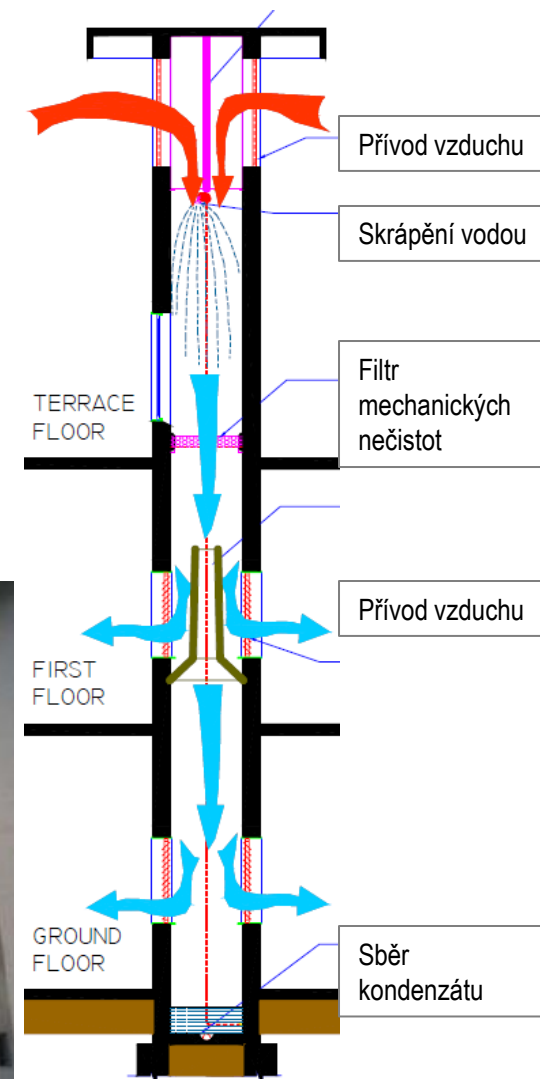
- Solární komín jako sluneční elektrárna
 - Realizace cca 50 kW - 200 MW el. výkonu
 - Rychlost proudění vzduchu 15 - 20 m/s
 - Integrace s urbanistickými celky pro budovy

Pasivní chladicí věže

- evaporative cooling system (PDEC)
 - Horké klimatické pásmo
 - Skrápění horkého přiváděného vzduchu vodou
 - změna teploty z 38 °C na 25 °C
 - Nutná výměna vzduchu 5 – 10 h⁻¹

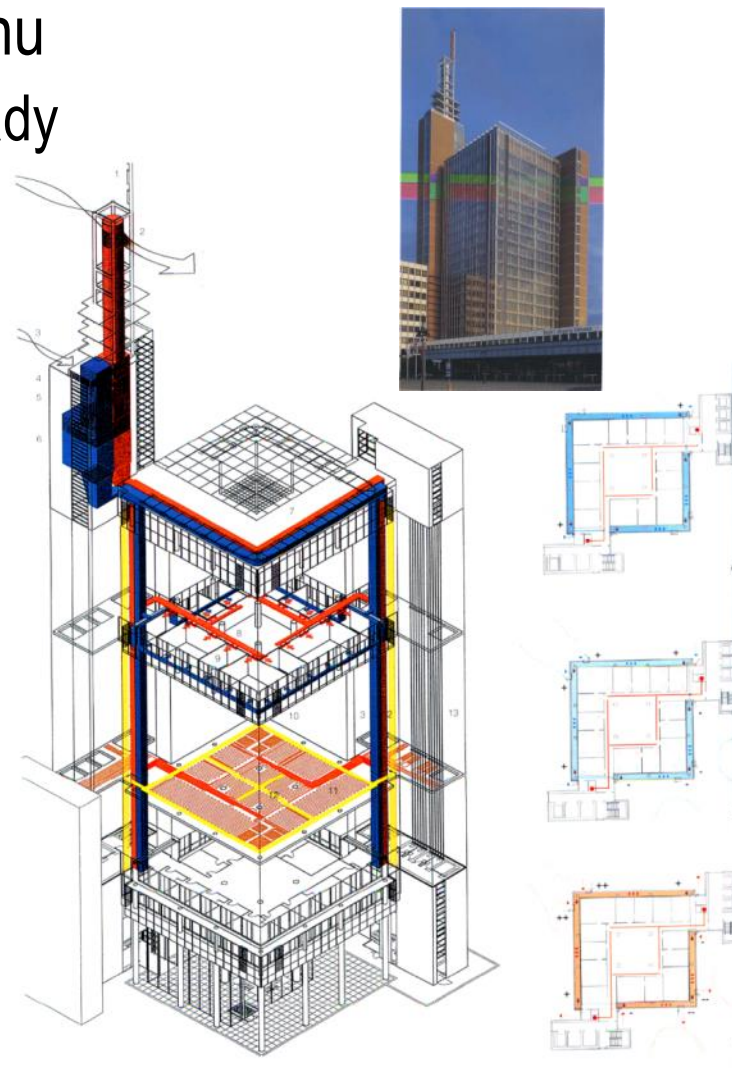

Dvojitá fasáda

- Využívá přirozeného proudění vzduchu
 - léto – proudění ochlazuje prostor fasády
 - vhodné – noční větrání
 - nevýrazný účinek

Messeturm (Hannover, Německo)

- koncept budovy podřízen vytápění a především chlazení budovy
- v letním období teplo odvedeno přímo z fasády, odpadní vzduch přirozeným vztlakem veden k odvětrávací šachtě, eliminovány náklady na provoz odvětrávacího zařízení
- věž, architektonický prvek plní účel tzv. „komína“
- zajištěno individuální větrání každé kanceláře

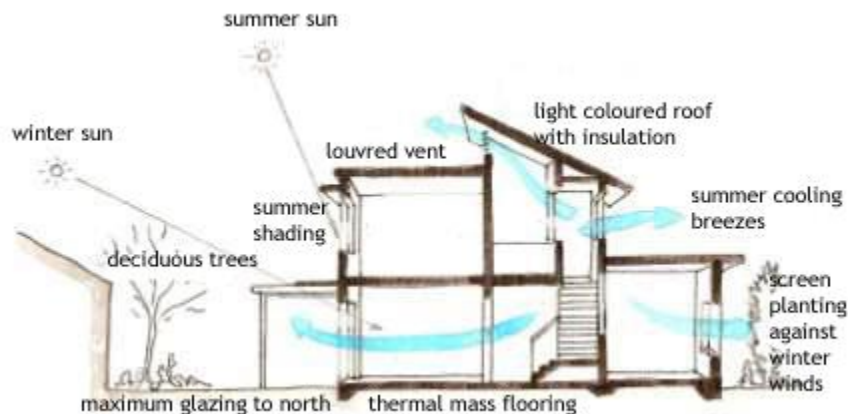
Závěr

- Pasivní chlazení eliminuje tepelné zisky
- Eliminace tepelných zisků – stavebně architektonické řešení
 - Tvar budovy, orientace budovy
 - Velikost a výška oken, stínění oken
 - Barva obálky budovy, materiálové řešení obálky a konstrukcí budovy
 - Řešení parteru – vodní plochy, zeleň
- Eliminace tepelných zisků – technické řešení
 - Větrání budovy, využití odparu vody (odebrání výparného tepla vzduchu), větrací komíny
 - využití architektury ve spolupráci s technickými systémy

Závěr

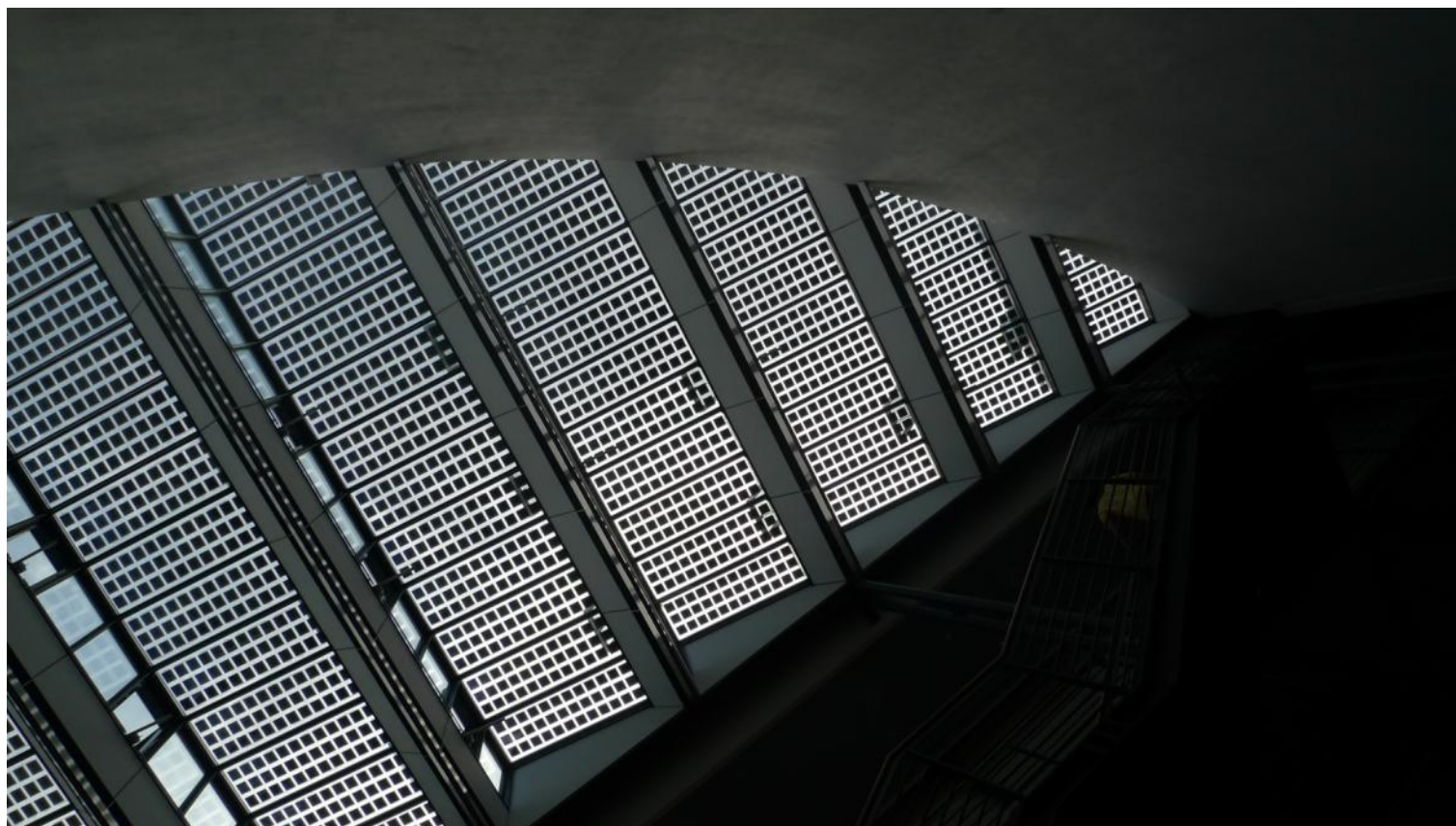
- Pasivní chlazení (ochlazování budov)
 - využívá fyzikálních principů
 - proudění vzduchu
 - snížení intenzity solární radiace
 - využití výparného tepla vody
 - redukuje tepelnou tepelnou zátěž pomocí dispozičního konceptu budovy
 - může být funkčním doplňkem strojního chlazení budovy

Příklady

- Zastřešení atria – stínění integrovanými PV panely – využití nočního sálání

Příklady

- Ochlazování střechy vodní hladinou (Lisabon)

Příklady

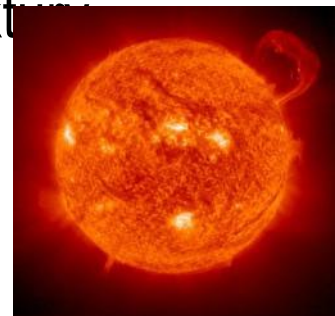
- Využití parteru, stínící prvky (Freiburg)

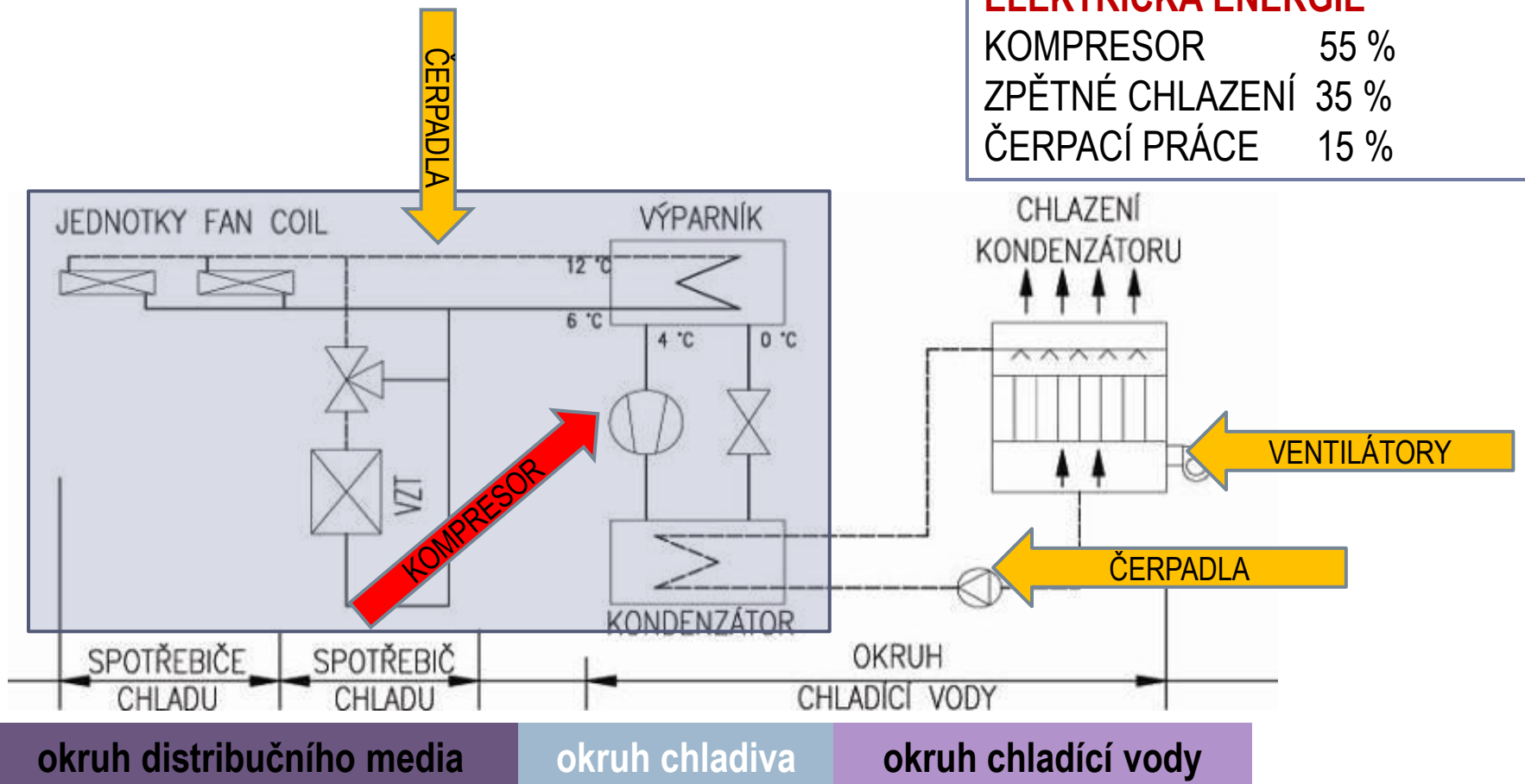
Alternativní chlazení - rozdělení

- **Strojní chlazení**
 - konvenční metody strojního chlazení budov pomocí kompresorového cyklu
- **Alternativní (pasivní)**
- využívá řešení objektu, fyzikální principy a kombinuje technologie
 - **Solární pasivní chlazení (ochlazování budov)**
 - optimalizuje stavební řešení objektu, využívá architekturu objektu
 - „Strojní“ alternativní chlazení
 - využívá technologie a jejich kombinace pro chlazení

Spotřeba energie kompresorového chlazení

- Primární energie - elektřina

Vyjádření efektivity chladicího cyklu

- **COP (Coefficient of performance)** (W/W) pro kompresorový cyklus v režimu vytápění (tepelná čerpadlo, klimatizační jednotka v zimním režimu kdy ohřívá větrací vzduch)
- **SCOP (Seasonal coefficient of performance)**
 - Sezónní topný faktor
- **EER (Energy Efficiency Rating)** (Btu/W)
 - V USA EER v Btu/W, kdy převodní vztah pro COP v režimu chlazení se stanoví jako $COP = EER \text{ (Btu/W)} / 3.41$
 - V Evropě - efektivita zařízení v ustáleném stavu pro režim chlazení
- **SEER (Seasonal energy efficiency ratio)**
 - $ESEER = (EER@100\% \text{ load} \times 0.03) + (EER@75\% \text{ load} \times 0.33) + (EER@50\% \text{ load} \times 0.41) + (EER@25\% \text{ load} \times 0.23)$

Energetický štítek

- Každá klimatizační jednotka – hodnocení efektivity cyklu v režimu chlazení a vytápění

starý přístup

Energie		Klimatizační jednotka
Výrobce Venkovní jednotka Vnitřní jednotka		
Úsporné		
Méně úsporné		
Roční spotřeba energie, kWh v režimu chlazení (Skutečná spotřeba závisí na způsobu využívání jednotky a klimatu)		
Chladicí výkon	kW	
Energetická účinnost Při plném zatížení (sím vyšší tím lepší)		
Typ	Jen chlazení — Chlazení+topení — Vzduchem chlazená — Vodou chlazená —	
Teplý výkon	kW	
Topný výkon A: vyšší G: nižší		
Energetický štítek dle Směrnice 2002/31/ES		

Třída energetické účinnosti v režimu chlazení

A	$EER > 3.20$
B	$3.20 \geq EER > 3.00$
C	$3.00 \geq EER > 2.80$
D	$2.80 \geq EER > 2.60$
E	$2.60 \geq EER > 2.40$
F	$2.40 \geq EER > 2.20$
G	$2.20 \geq EER$

Třída energetické účinnosti v režimu topení

A	$COP > 3.60$
B	$3.60 \geq COP > 3.40$
C	$3.40 \geq COP > 3.20$
D	$3.20 \geq COP > 2.80$
E	$2.80 \geq COP > 2.60$
F	$2.60 \geq COP > 2.40$
G	$2.40 \geq COP$

nový přístup (od 2013)

	SEER	SCOP
A+++	$SEER \geq 8.5$	$SCOP \geq 5.1$
A++	$6.1 \leq SEER < 8.5$	$4.6 \leq SCOP < 5.1$
A+	$5.6 \leq SEER < 6.1$	$4.0 \leq SCOP < 4.6$
A	$5.1 \leq SEER < 5.6$	$3.4 \leq SCOP < 4.0$
B	$4.6 \leq SEER < 5.1$	$3.4 \leq SCOP < 4.0$
C	$4.1 \leq SEER < 4.6$	$2.8 \leq SCOP < 3.1$
D	$3.6 \leq SEER < 4.1$	$2.5 \leq SCOP < 2.8$
E	$3.1 \leq SEER < 3.6$	$2.2 \leq SCOP < 2.5$
F	$2.6 \leq SEER < 3.1$	$2.2 \leq SCOP < 2.5$
G	$SEER < 2.6$	$SCOP < 1.9$

* SEER: koeficient roční energetické účinnosti (chlazení)
* SCOP: koeficient roční energetické účinnosti (topení)

Zpětné chlazení kondenzátoru

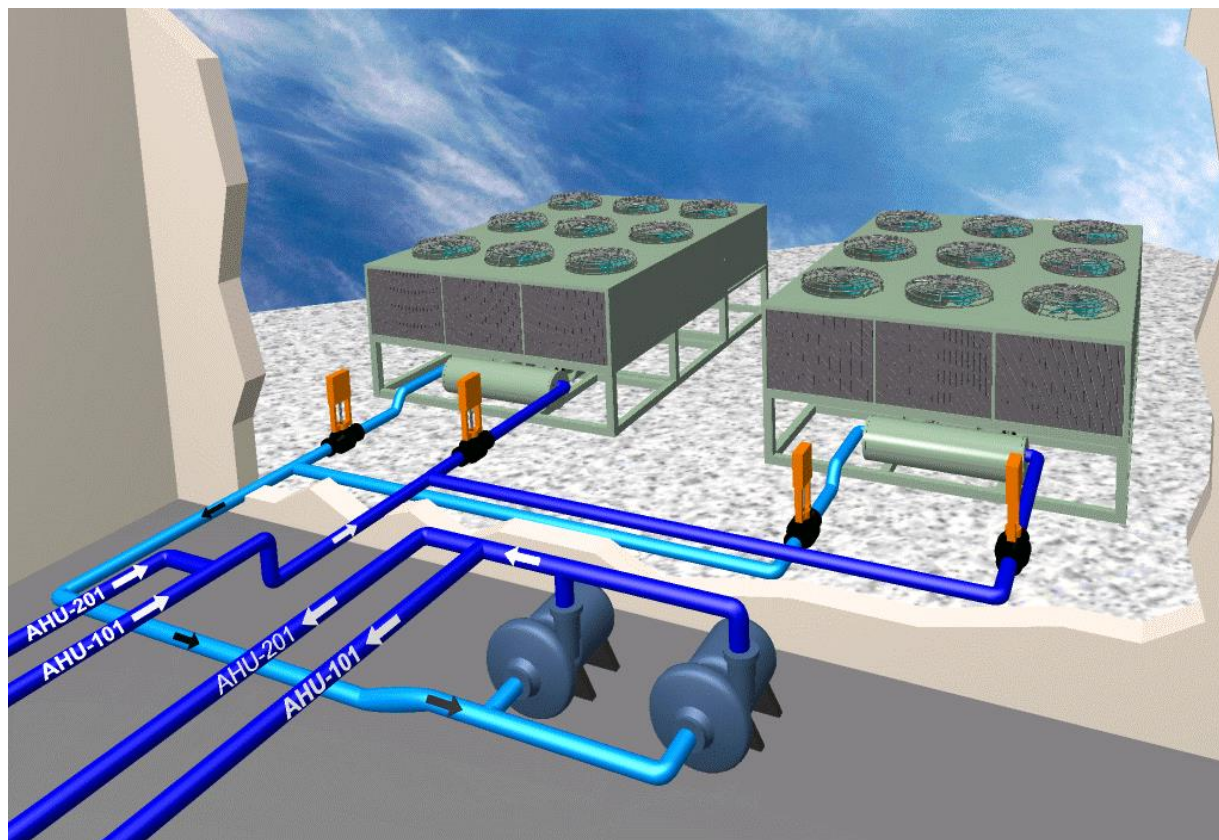
■ Suché chladiče

Klady:

- kompaktní systémové řešení
- prostorová nenáročnost
- jednoduchá údržba
- široká variabilita

Zápory:

- hlučnost
- nutnost venkovní část opatřit protimrazovou ochranou
- zajistit odtok kondenzátu

Vyjádření efektivity chladicího cyklu

■ Vodou chlazený kondenzátor

Chladivo	Voda zpětného chlazení [°C]	Chlazená voda (výstup) [°C]	Parametr EER _{C,sys}		
			Pístový a scroll kompresor 10 kW – 1500 kW	Šroubový kompresor 200 kW – 2000 kW	Turbokompresor 500 kW – 8000 kW
R134a	27/33	6	4,0	4,5	5,2
		14	4,3	5,3	5,9
	40/45	6	3,1	2,9	4,1
		14	3,7	3,7	4,8
R407C	27/33	6	3,8	4,2	-
		14	4,4	4,9	-
	40/45	6	3,0	2,7	-
		14	3,6	3,3	-
R410A	27/33	6	3,6	-	-
		14	4,2	-	-
	40/45	6	2,8	-	-
		14	3,3	-	-
R717	27/33	6	-	4,6	-
		14	-	5,4	-
	40/45	6	-	3,1	-
		14	-	3,7	-
R22	27/33	6	4,1	4,6	5,1
		14	4,8	5,4	5,7
	40/45	6	3,2	3,0	4,1
		14	3,8	3,6	4,7

Vyjádření efektivity chladicího cyklu

- Vzduchem chlazený kondenzátor

Chladivo	Chladicí voda (výstup) [°C]	Parametr $EER_{C,sys}$	
		Pístový a scroll kompresor 10kW – 1500 kW	Šroubový kompresor 200 kW – 2000 kW
R134a	6	2,8	3,0
	14	3,5	3,7
R407C	6	2,5	2,7
	14	3,2	3,4
R410A	6	2,4	-
	14	3,1	-
R717	6	-	3,2
	14	-	3,9
R22	6	2,9	3,1
	14	3,6	3,8

Alternativní chlazení - rozdělení

- Chlazení přiváděného vzduchu do budovy (klimatizace)
- Alternativní strojní metody chlazení vzduchu / výroby chlazené vody
 - noční chlazení (větrání)
 - nepřímé ZZT/UT-CHL pomocí tepelného čerpadla
 - nepřímé ZZT/UT-CHL pomocí hydrocoilového okruhu
 - adiabatické chlazení
 - volné chlazení
 - chlazení říční vodou
 - solární chlazení

Noční chlazení

- Akumulace chladu do budovy
 - Hmotnost konstrukce, měrná tepelná kapacita
 - Objemový průtok vzduchu, měrná tepelná kapacita media

- Noční chlazení pomocí větrání
 - ochlazování konstrukcí vzduchem
 - Přirozené proudění
 - Nucené větrání

- Noční chlazení pomocí integrovaných chladících systémů
 - Chlazení distribučního media vzduchem, chlad rozváděn do integrovaných prvků v konstrukci budovy

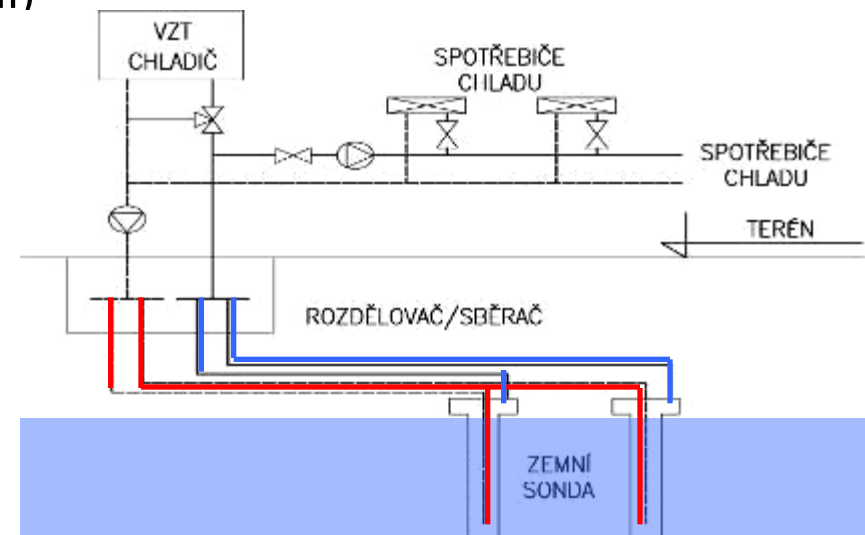
Noční chlazení - příklad

- Příklad nočního chlazení VZT systémem
 - 20 000 m³/h, 4K, noc – 175 kWh
 - Příkon ventilátorů - přívod, odvod 16 + 16 kW cca
 - Energie ventilátorů/den(noc) – 112 kWh
 - Potřebná akumulární hmota (beton):
 - cca 26 000 kg betonu = 11 m³
- Efektivita 175 kWh (akumulovaná energie chlazení) x 112 kWh (energie pro ventilace)
- Nepokryje špičkové denní výkony
- Nutný zdroj chladu, který je doplněn akumulací chladu

Chlazení říční vodou

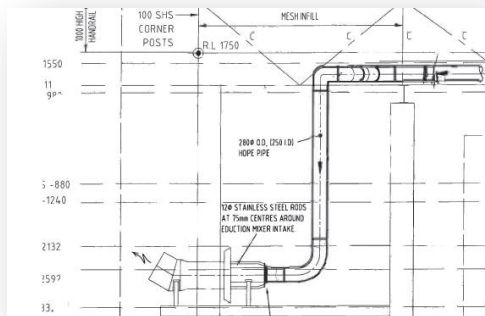
- **chladicí zařízení s vodním chladicím oběhem** - využití vody jako chladiva
 - neekologičtější a nejpřirozenější chladivo (označení R 718)
 - větší chladicí výkony cca 500 kW a výše.
 - není příliš rozšířeno - vysoké a pořizovací náklady
- **chlazení vodou ze studní**
 - čerpání vody (přímé, nepřímé chlazení)
- **zemní sondy** - využití zemního chladu
 - umístění zemních sond podmíněno dostatečnou vzdáleností
 - technologicky náročné řešení
 - závisí na místních geologických podmínkách
 - VŽDY nutné schválení orgánem spravujícím vodní zdroje v lokalitě

Chlazení říční vodou

- nasávání říční vody
 - filtrace říční vody
 - výměník
 - okruh chlazené vody
-
- velký průtok říční vody
 - ΔT max 2-4°C
 - Využití: chlazení elektráren

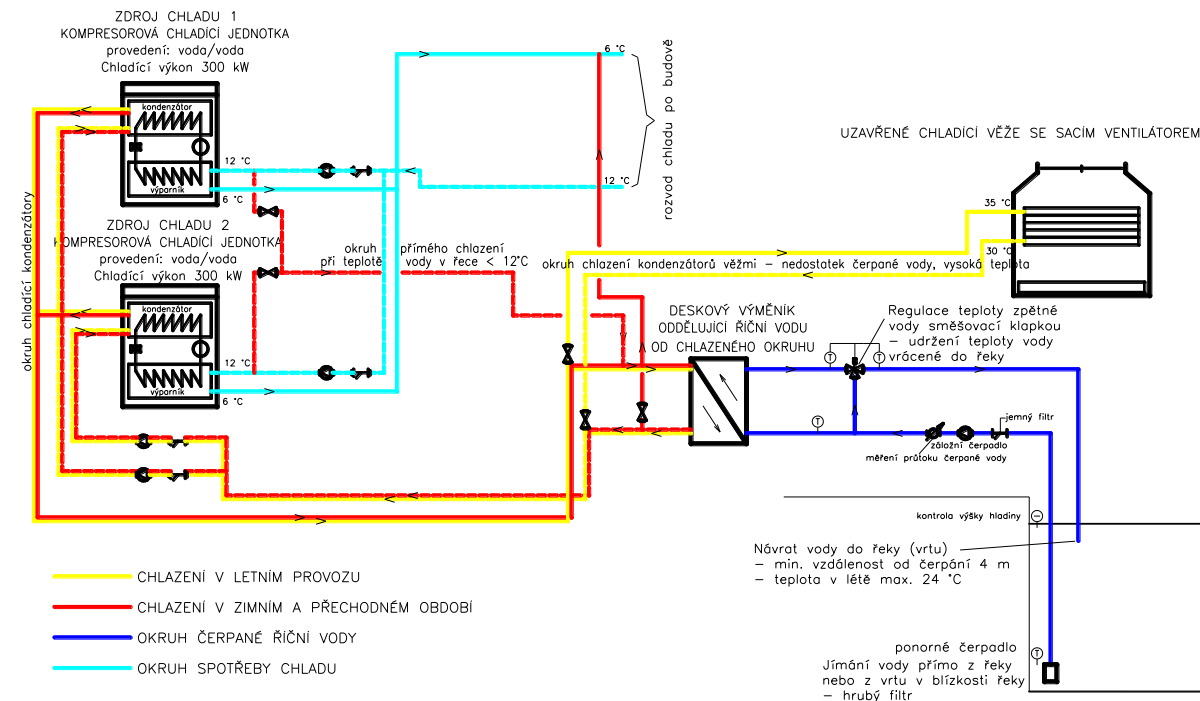

Chlazení říční vodou

využití kombinace strojního chlazení a vodoteče

- čerpání vody z řeky pro chlazení kondenzátoru tepelného čerpadla
- využití i pro přímé chlazení

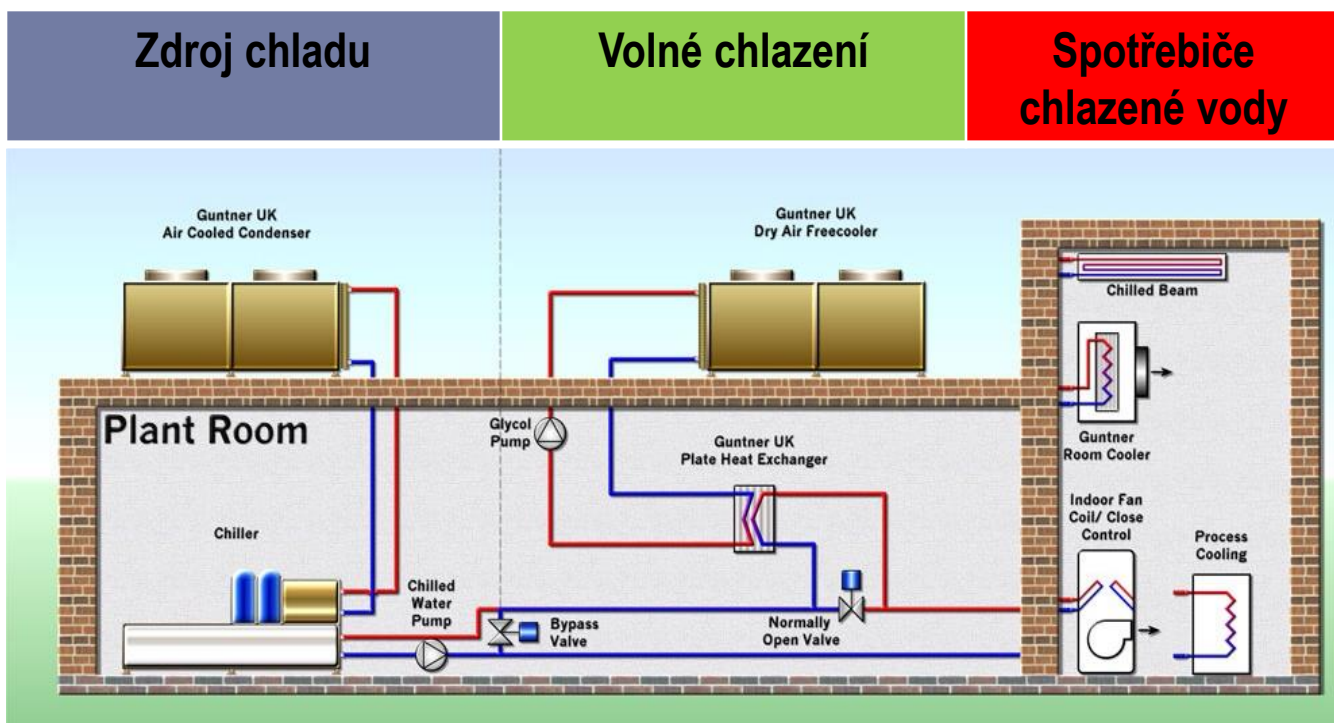
- možné pouze v případě povolení správcem vodoteče
- sdílení chladu s okruhem v objektu výhradně přes vložený výměník
- pro přímé chlazení chladicího okruhu budovy v přechodném období v době nižší potřeby chladu
- v případě vysoké potřeby chladu v létě chladí okruh chlazení kondenzátorů chladících jednotek
- nutné mít k dispozici chladicí věže paralelně se sestavou řekou chlazeného výměníku
- omezení čerpání vody podle stavu ve vodoteči, nutné pravidelné čištění výměníku, provozovatel musí zaručit nedotčení kvality říční vody

Volné chlazení (freecooling)

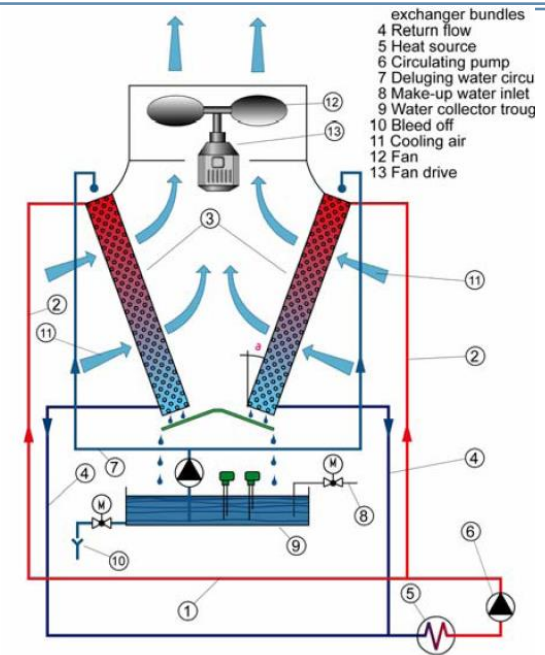
- Využití za předpokladu kdy $t_i > t_e$
 - zpravidla doplnění kompresorového cyklu
 - vzduchem chlazené suché chladiče

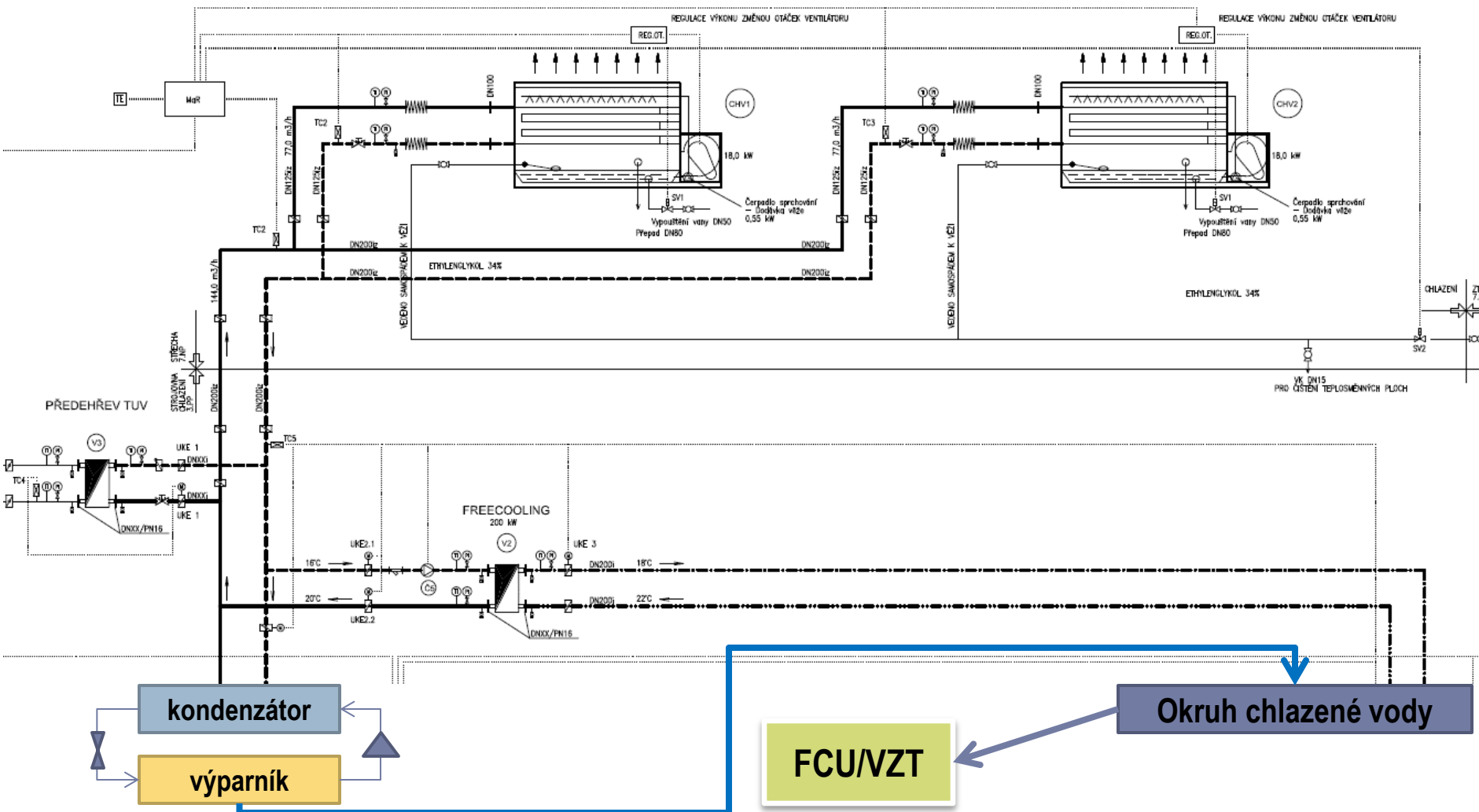
Volné chlazení (freecooling)

- Volné chlazení (free cooling)
 - Glykolové volné chlazení (samostatný okruh – nejčastější, viz schema)
 - Centrální zdroj s glykolovým volným chlazením
 - Přímé volné chlazení vzduchem – kondenzátor je zároveň suchým chladičem
- Chladiče
 - Suché
 - Mokrý (chlazení odparem)

Volné chlazení (freecooling)

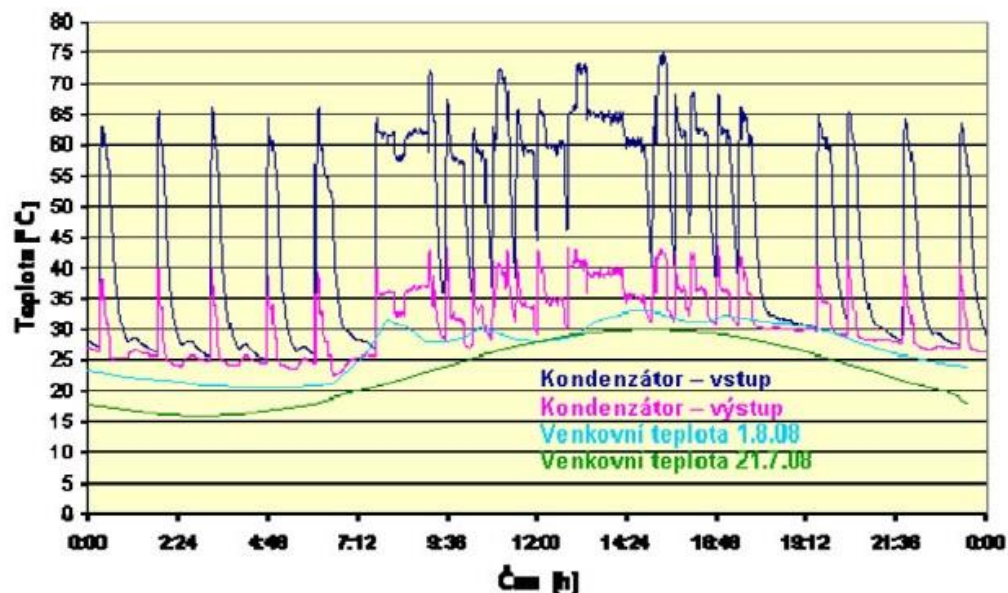
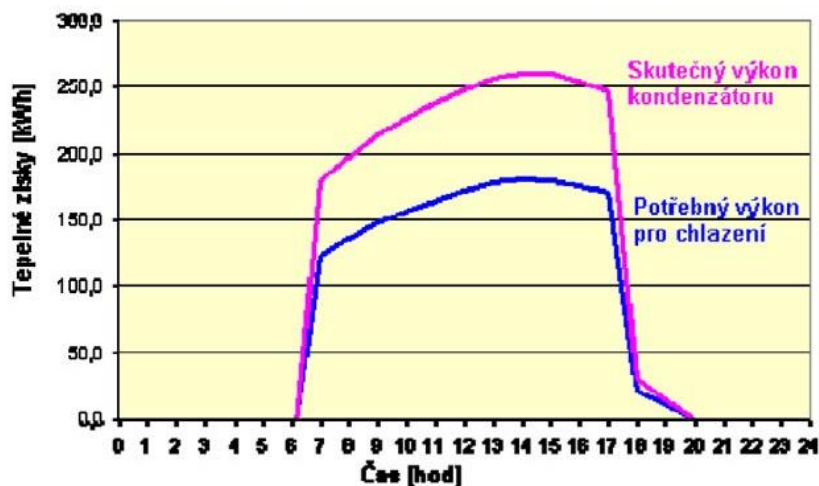
■ Mokrý chladiče

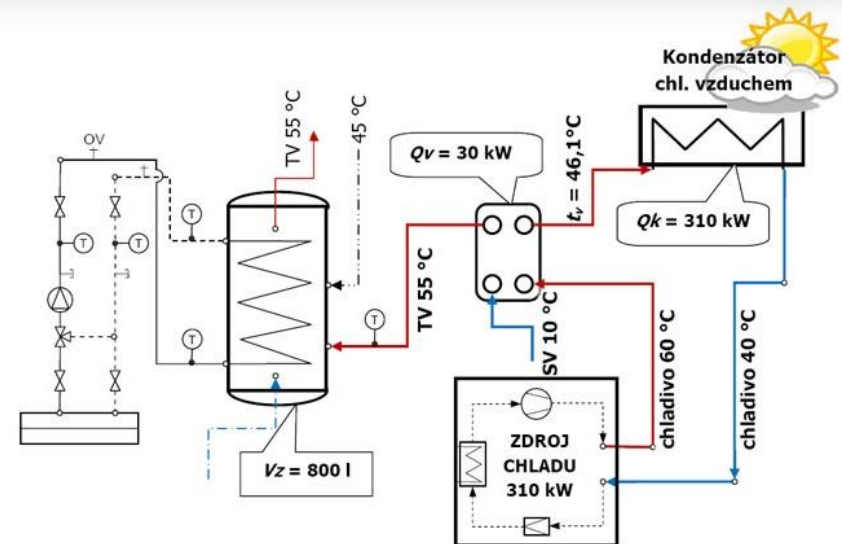
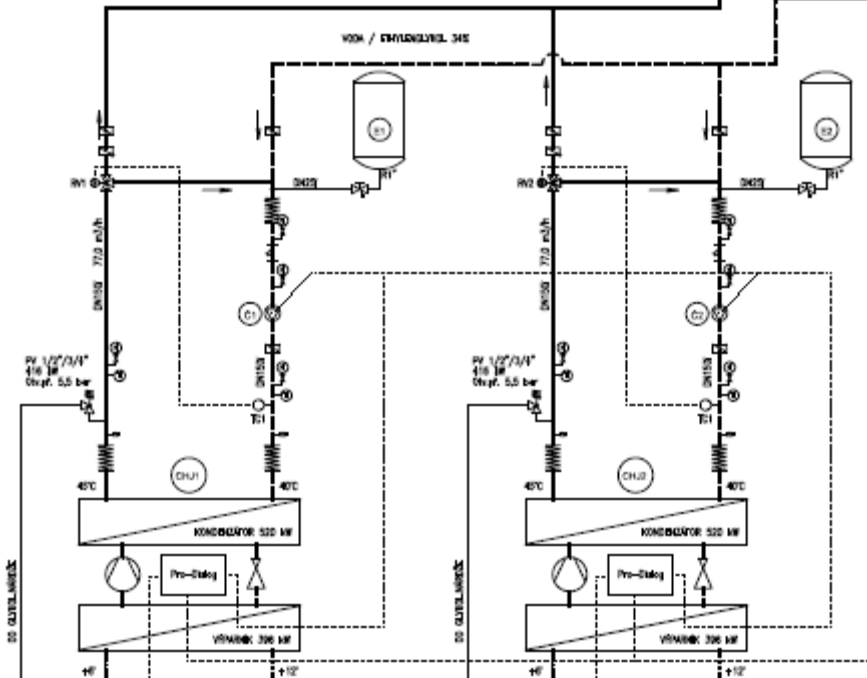
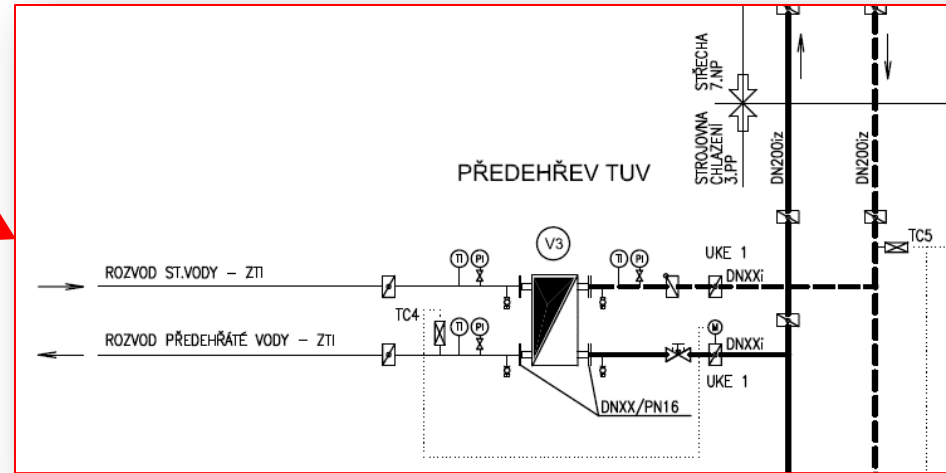
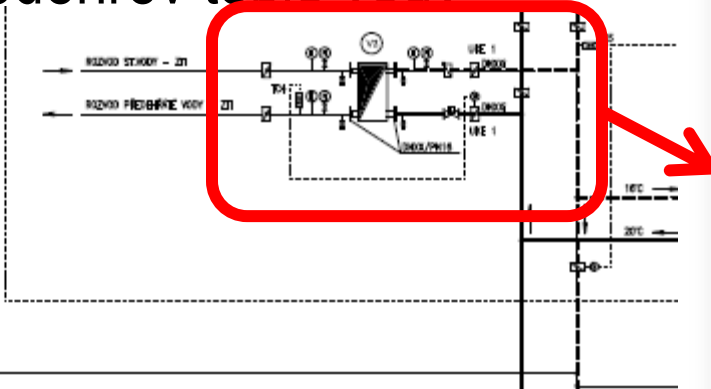
Využití kondenzačního tepla

- Využití odpadního tepla z kondenzátoru
 - Teplota na vstupu do kondenzátoru cca 65 – 70°C
 - Teplota na výstupu z kondenzátoru 34 – 45°C
 - Využití kondenzačního tepla
 - přehřev TV
 - technologie

Využití kondenzačního tepla

■ Přeheřev teplé vody

Solární chlazení

- elektricky poháněné konveční systém (kompresorové chlazení + PV články) - nízká účinnost využití energie
 - Kompresorové chlazení, odpařovací chlazení, peltierovy články

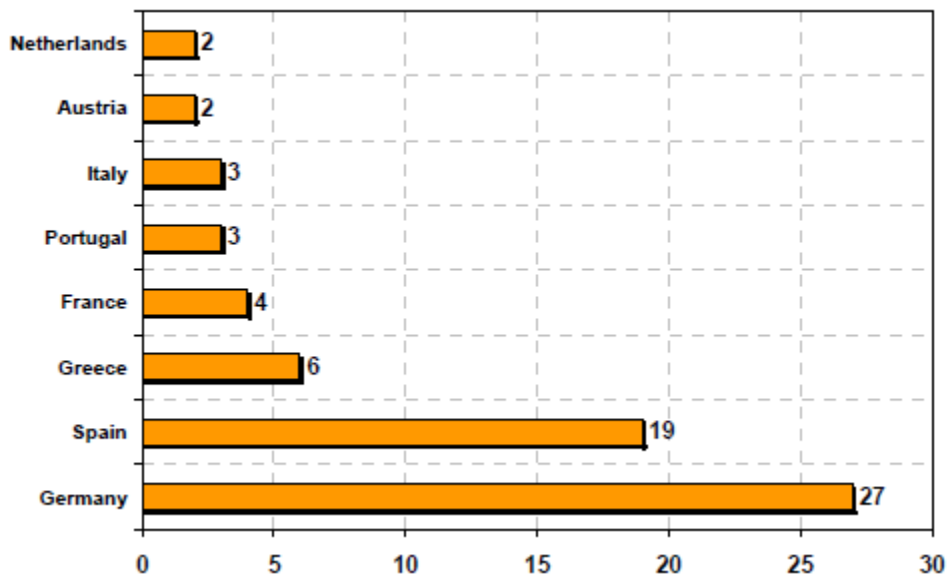
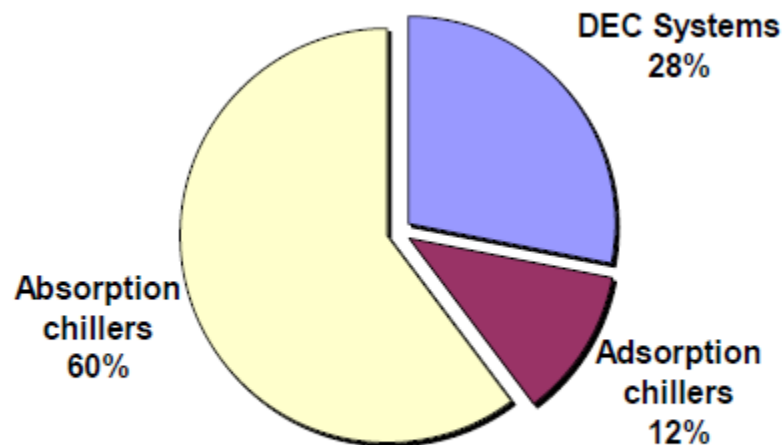
- teplem poháněné – využití termických systémů
 - Přeměna tepla
 - Otevřené cykly (kapalný, tuhý sorbent)
 - Uzavřené cykly (kapalný, tuhý sorbent)
 - Termomechanická přeměna
 - Stirlingův motor, apod.

Solární chlazení

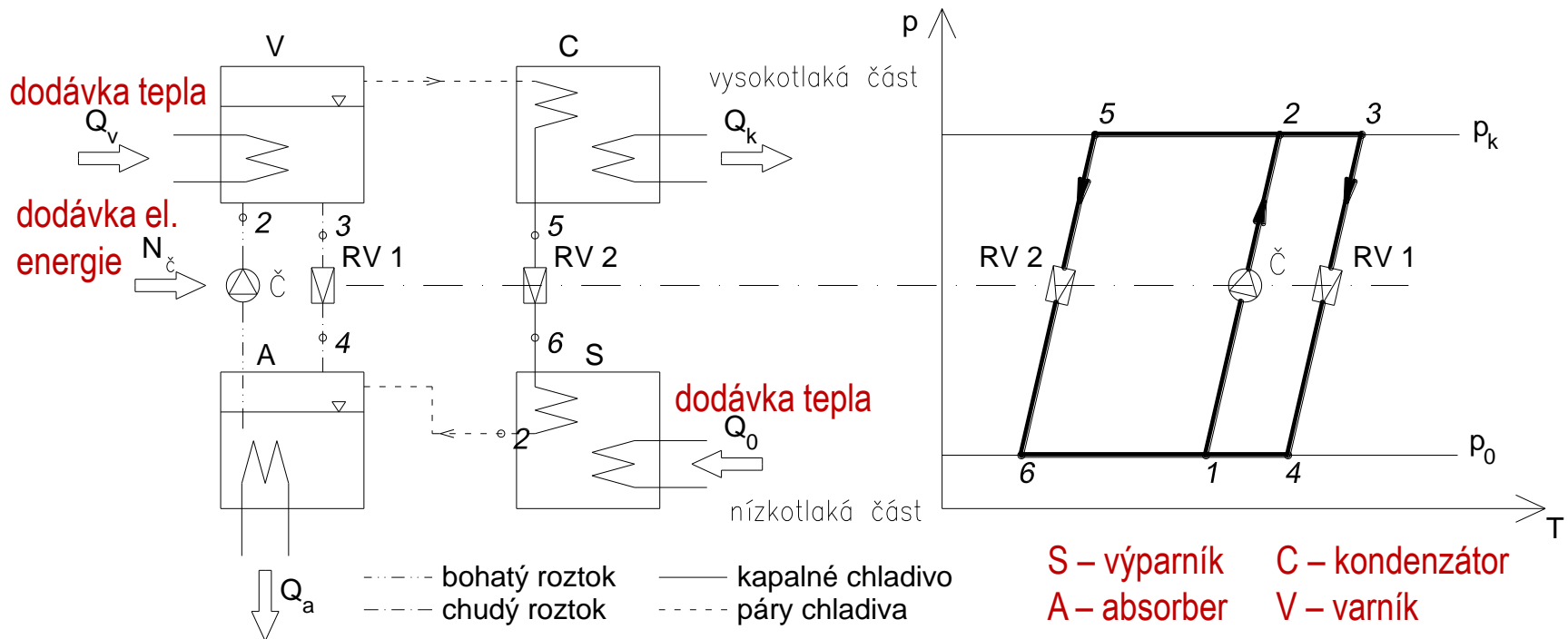
- Absorpční chlazení
- Adsorpční cyklus
- Desikační chlazení

- Cca počet instalací:

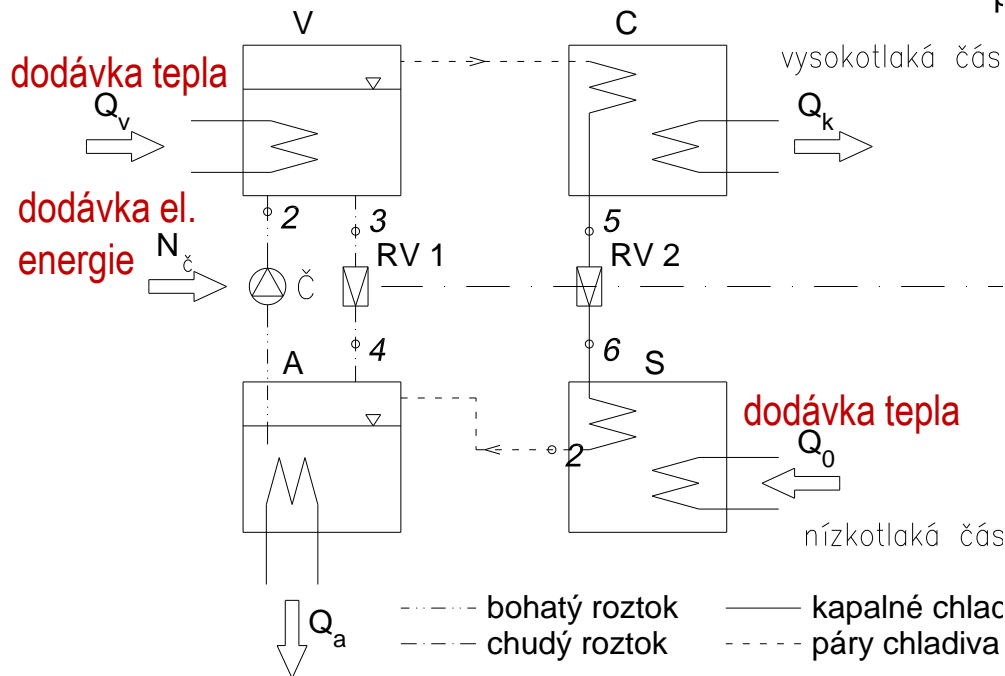
Absorpční chladicí cyklus

- Principem je pohlcování par chladiva jinou látkou tzv. absorbentem, ze kterého za vyššího tlaku přiváděním tepla se chladivo opět vypuzuje.

Absorpční chladicí cyklus

- Principem je pohlcování par chladiva jinou látkou tzv. absorbentem, ze kterého za vyššího tlaku přiváděním tepla se chladivo opět vypuzuje.

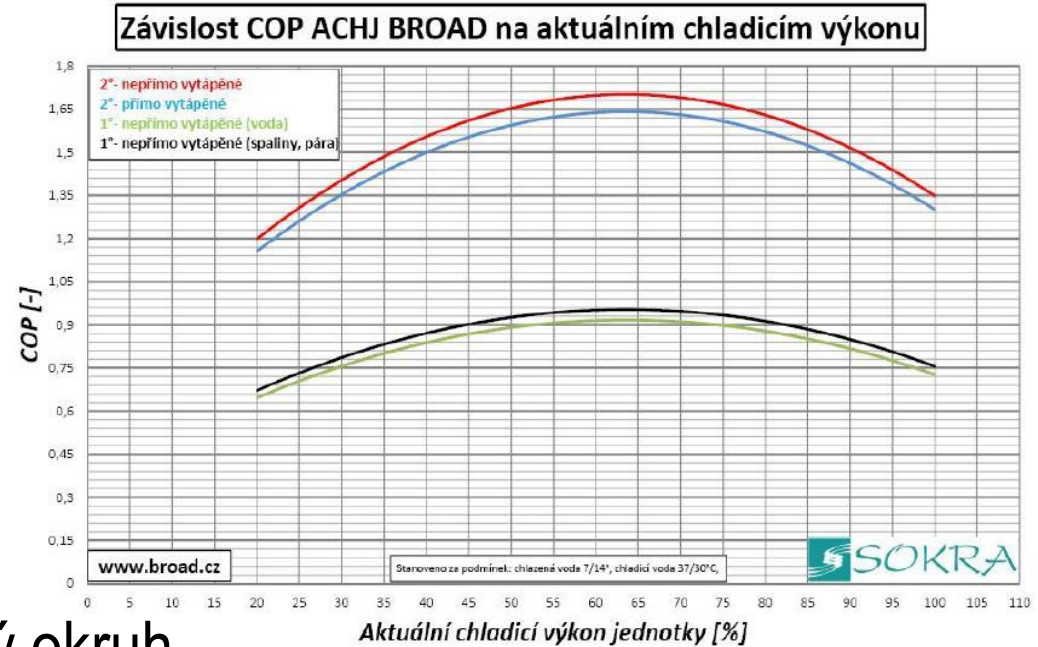

- odpařené chladivo o počátečním tlaku p_0 přechází do absorberu A
- je absorbováno absorbentem (voda, LiBr apod.)
- teplota těsně pod mezí sytosti (pod bodem varu), proto se z absorberu A odvádí teplo Q_a .
- důsledkem absorpce je tzv. bohatý roztok,
- čerpadlo Č o příkonu $N_{\check{c}}$ jej dopravuje do varníku V za současného zvýšení tlaku na p_k .
- do varníku V přivedeme tepelný tok Q_v , kterým je bohatý roztok uveden do varu.
- chladivo se z roztoku vyloučí a chudý roztok se vrací přes redukční ventil RV 1 zpět do absorberu A.
- vyloučené páry chladiva se odvádí do kondenzátoru C, kde odvedením tepla Q_k zkapalní a přes škrťací ventil RV 2 odvede zpět do výparníku S.

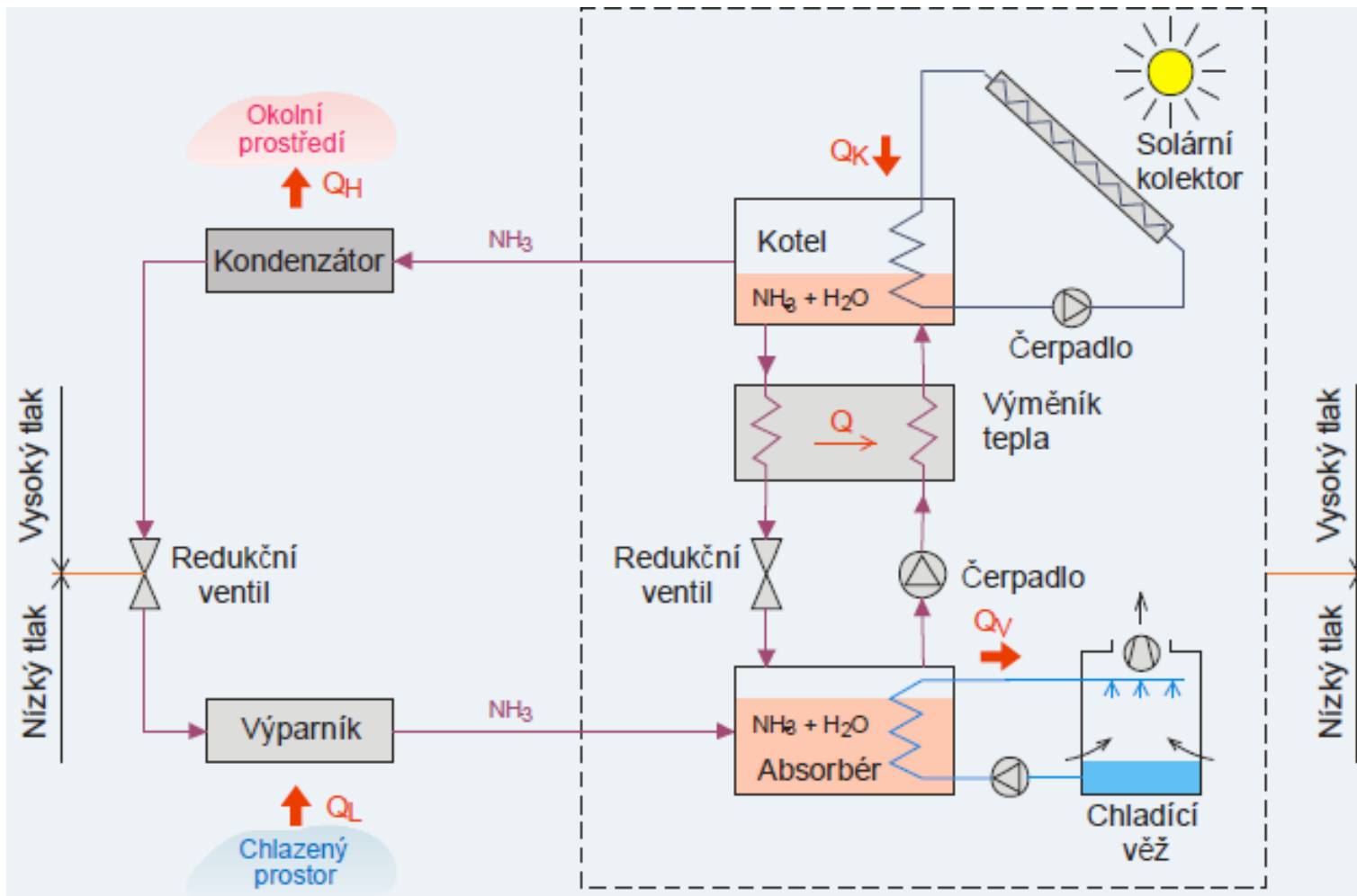
Efektivita absorpčního cyklu

- **Jednostupňový okruh**
 - Nižší teploty do 90 °C
 - Malá výkony
 - EER = cca 0,7 – 0,85
 - Solární chlazení

- **Dvoustupňový, třístupňový okruh**
 - Vyšší teploty nad 100 °C
 - Výkony 200 kW a více
 - EER = 1,0 – 2,5
 - V kombinaci s kogenerací, teplárenstvím

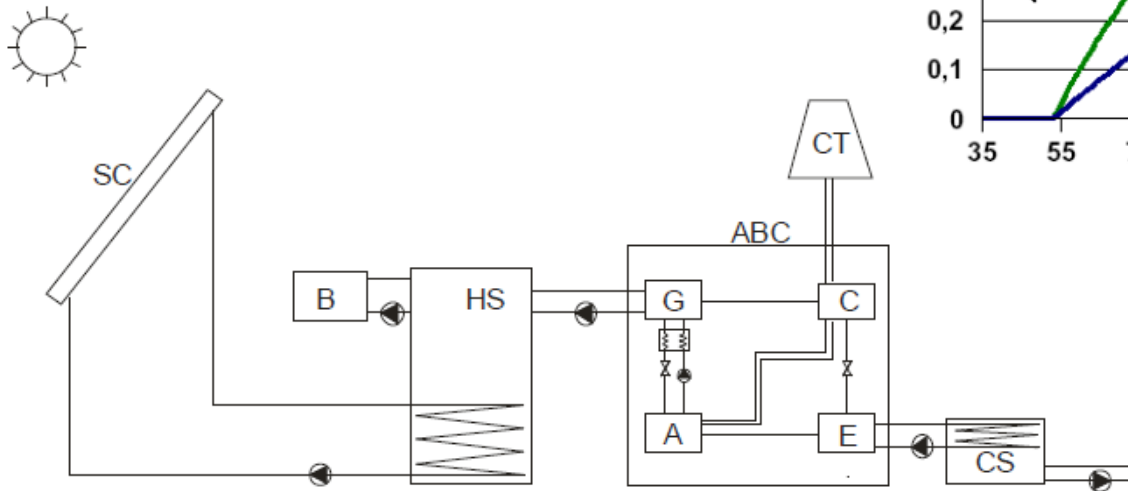
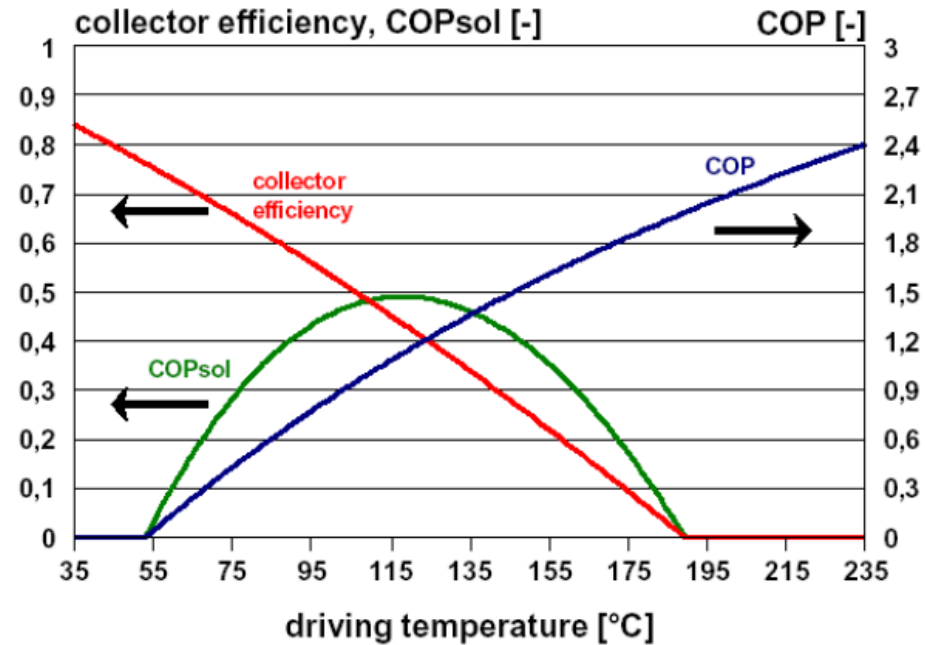
Absorpční chladicí cyklus - využití solární energie

Absorpční chladicí cyklus – celková efektivita

- Celková efektivita systému se solárními kolektory
- závislá na účinnosti
 - solárního systému
 - Absorpčního cyklu

$$\text{COP}_{\text{sol}} = \text{COP}_{\text{chiller}} \cdot \eta_{\text{coll}}$$

Absorpční cyklus se solárními kolektory

- Plocha solárního systému určuje chladicí výkon
- Stanovení celkové plochy na základě požadovaného chl. výkonu a možností objektu (např. plocha střechy)

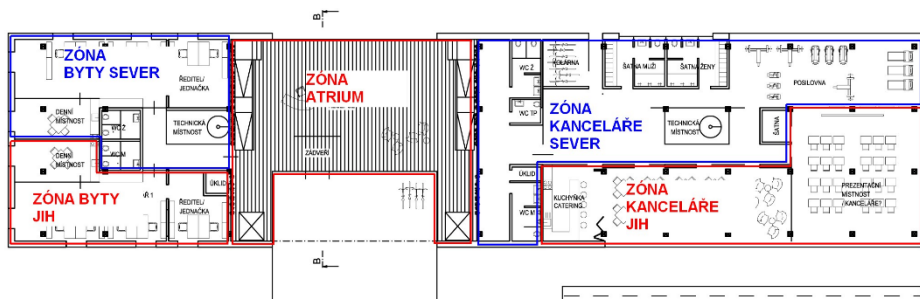
- Měrná plocha na kW $A_{coll} = \frac{1}{(G \cdot \eta_{coll} \cdot COP)}$

G	700	W/m ²
eta	0,5	
COP	0,7	
A/Qc	4,1	m²/kW

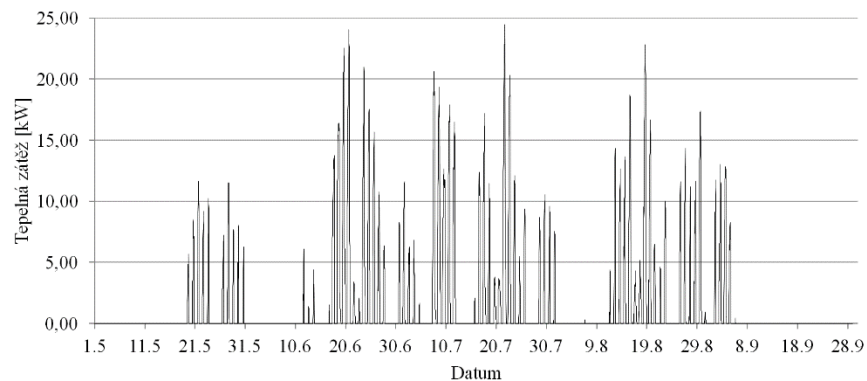
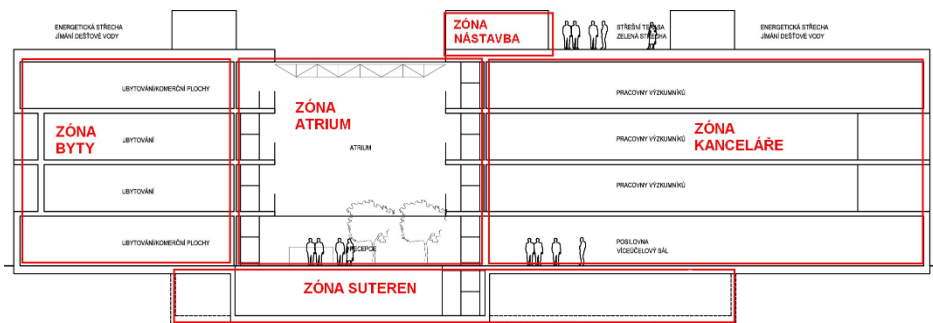
- Potřeba cca 1 – 6 m² na 1kW chladicího výkonu
 - průměr cca 2,6 m² na 1kW

Případová studie – absorpční solární chlazení

- Budova s více funkcemi (administrativa, ubytování)

Název zóny	Celkem	Počet osob	Q_g	$Q_{C,nd}$
	[m ²]		[kW]	[kWh]
Byty jih	272	10	0	0
Byty sever	398	10	0	0
Kanceláře jih	516	30	9,86	2500
Kanceláře sever	942	35	14,59	2931
Atrium	337	2	0	0
Nástavba střecha	57	0	0	0
Suterén	151	0	0	0
Celkem	2128	87	24,45	5431

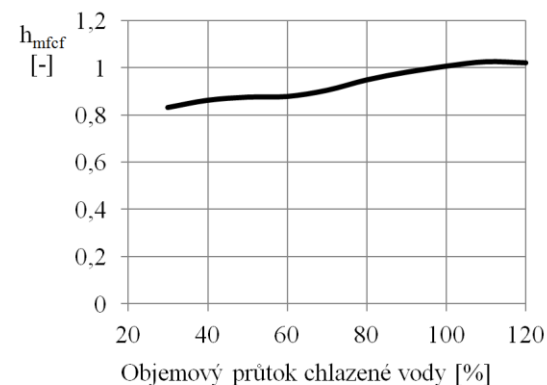
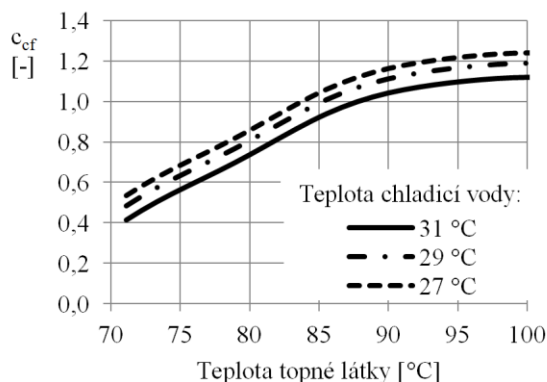

Návrh systému solárního chlazení

- absorpční chladicí jednotka YAZAKI WFC-SC5 (17,6 kW)

- topné medium 88 °C
- chladicí voda 31 °C
- chlazená voda 7 °C

$$Q_{ch} = c_{cf} \cdot h_{mfcf} \cdot Q_R$$

Absorpční chladicí jednotka YAZAKI WFC-SC5

Okruh chlazené vody:	Chladicí výkon/průtok/teplotní spád	17,6 kW / 3,3 m ³ /h / 12,5/7 °C
Okruh topné vody:	Chladicí výkon/průtok/teplotní spád	25,1 kW / 5,2 m ³ /h / 88/73 °C
Okruh chladicí vody:	Chladicí výkon/průtok/teplotní spád	42,7 kW / 11, 0 m ³ /h / 31/35 °C

Akumulační zásobník chlazené vody

Objem / tepelný tok povrchem zásobníku: 3,7 m³ / 4,38 W/K

Akumulační zásobník topné vody

Objem / tepelný tok povrchem zásobníku: 2,2 m³ / 2,79 W/K

Solární vakuové trubkové kolektory THERMICS 30 HTH

Počet kolektorů / celková plocha / celková plocha apertury 23 ks / 96,3 m² / 55,9 m²

Doplňkový zdroj plynový kotel

Plynový kotel 28 kW

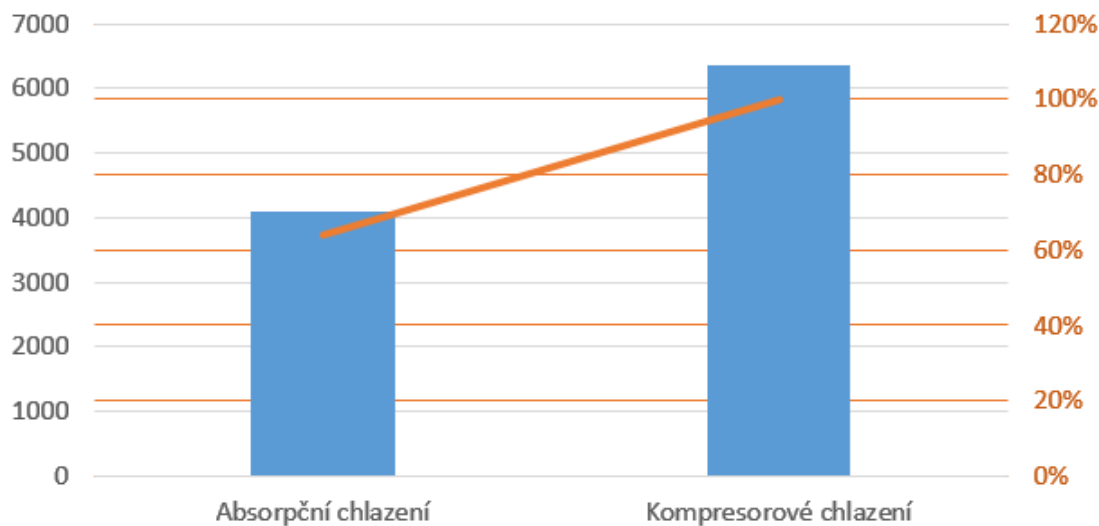

Hodnocení účinnosti systému

- Poměr chlad/dodané teplo = 0,83

Energonositel	Dílčí vypočtená spotřeba energie	Faktor celkové primární energie	Faktor neobn. primární energie	Celková primární energie	Neobn. primární energie
	[kWh/rok]	[-]	[-]	[kWh/rok]	[kWh/rok]
Energie okolního prostředí	4679	1,0	0,0	4679	0
Zemní plyn	1920	1,1	1,1	2112	2112
Elektřina	179	3,2	3,0	573	537
Celkem	6778			7364	2649

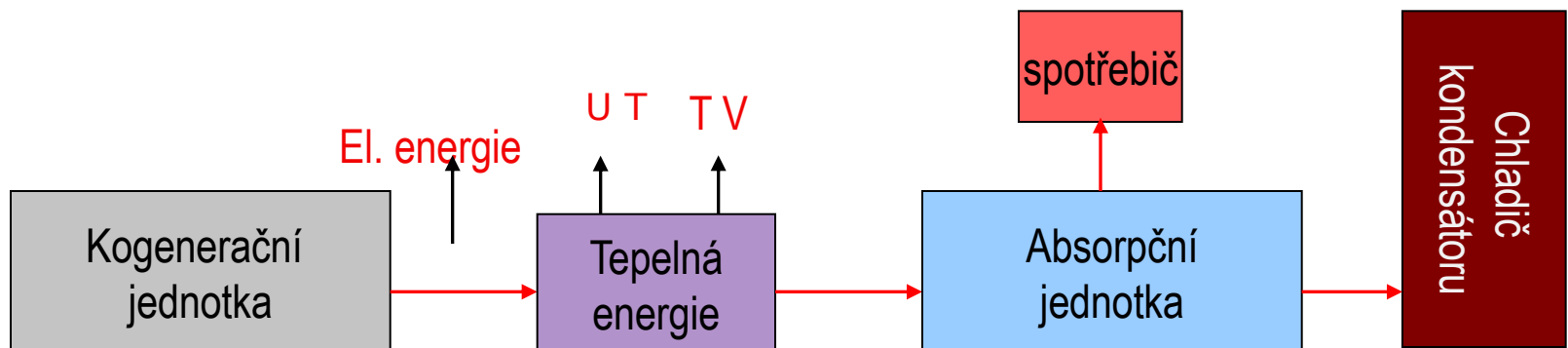
- Provozní náklady

Absorpční chladicí cyklus - trigenerace

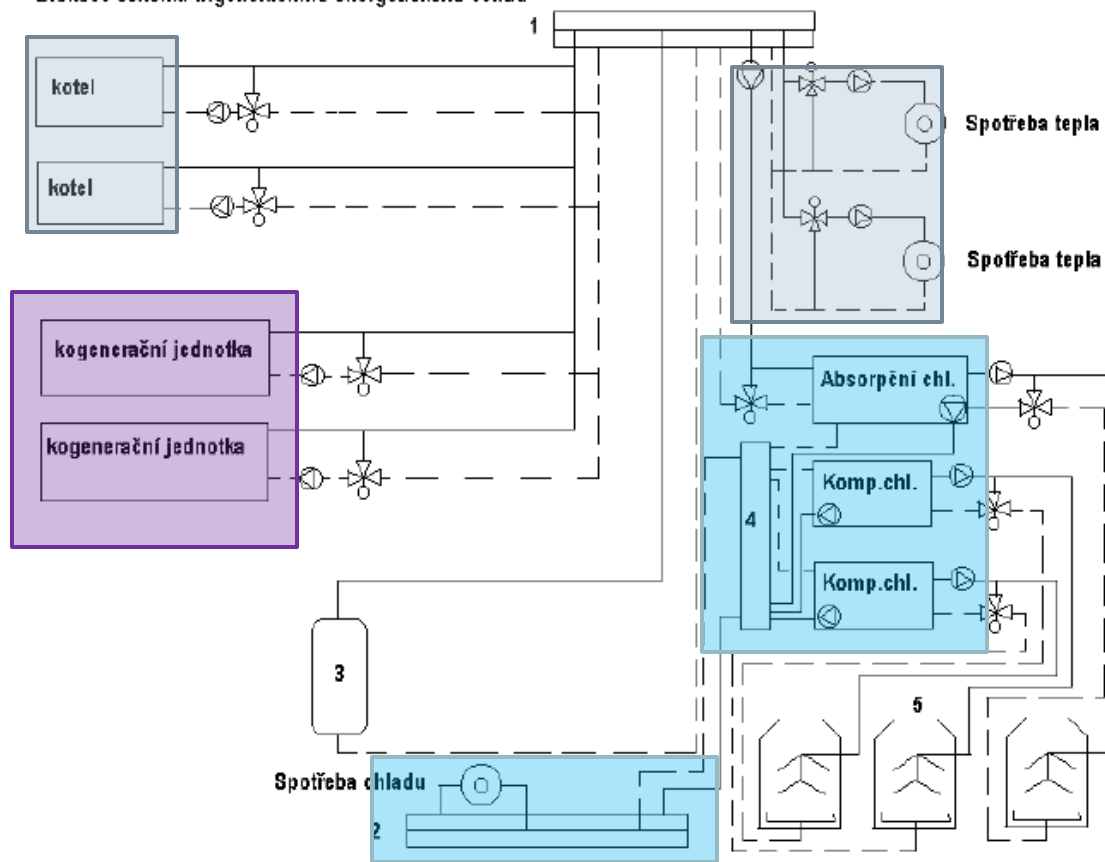
- využití místě s možností využití levné tepelné energie - průmyslová pára, odpadní teplo, sluneční energie apod.;
- využití tepla a tepelných zisků z technologií v letním období;
- významné využití u tzv. trigenerace (kombinovaná výroba tepla, chladu a el. energie pomocí klasické kogenerační jednotky);
 - požadavek na hospodárnost provozu
 - cena tepla / cena el. energie $< 0,14$

Absorpční chladicí cyklus - trigenerace

Blokové schéma trigeneračního energetického centra

Legenda k obr.1

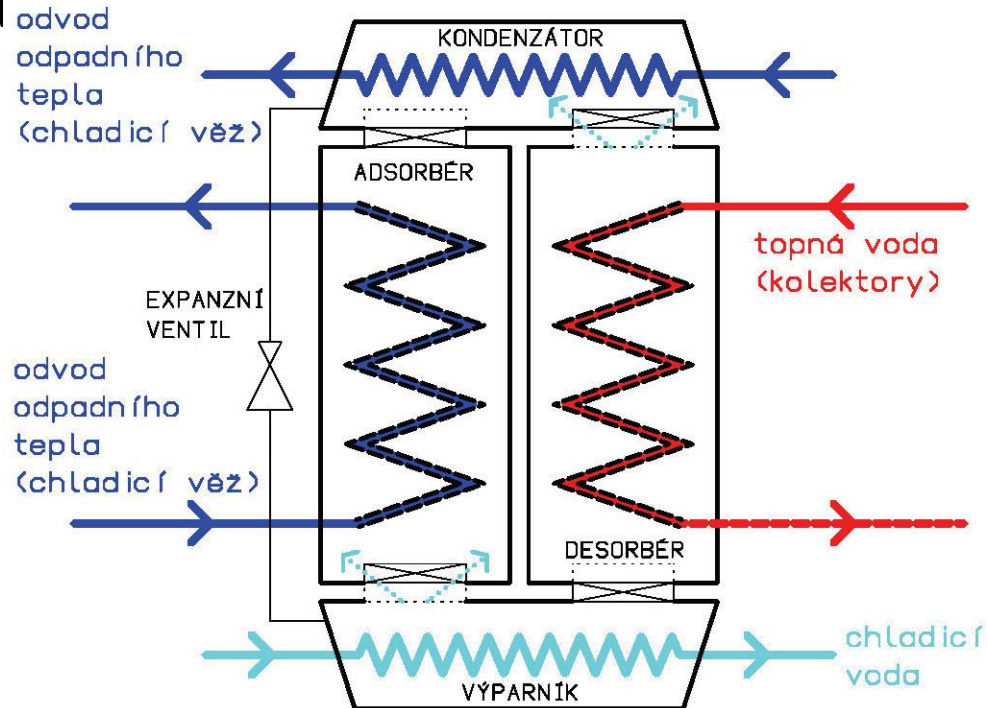
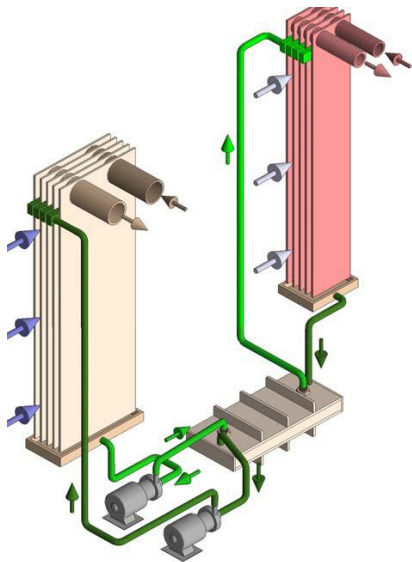
- 1 - Rozdělovač a sběrač tepelných okruhů
- 2 - Rozdělovač a sběrač chladících okruhů
- 3 - Zásobník tepla

- 4 - Hydraulický vyrovnávač chlazení
- 5 - Chladicí věže

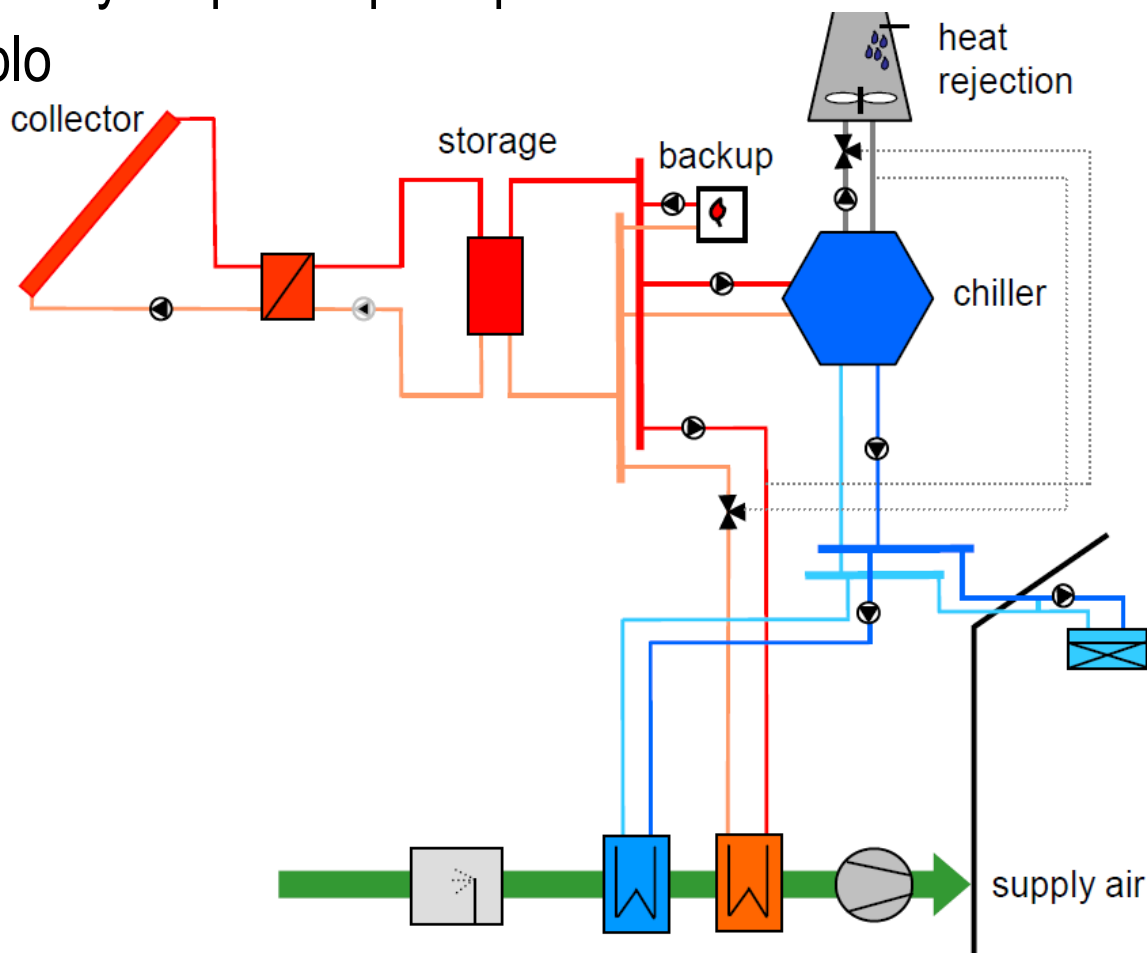
Adsorpční chlazení

- Uzavřený systém solárního chlazení
- Teplo regeneruje sorbent s sorpční komoře
 - **silikagel - H₂O**, zeolit – voda
 - 50 – 90 °C
 - COP = 0,3 - 0,6
- Sorbent váže páry chladiva

Solární chlazení - adsorpční systém

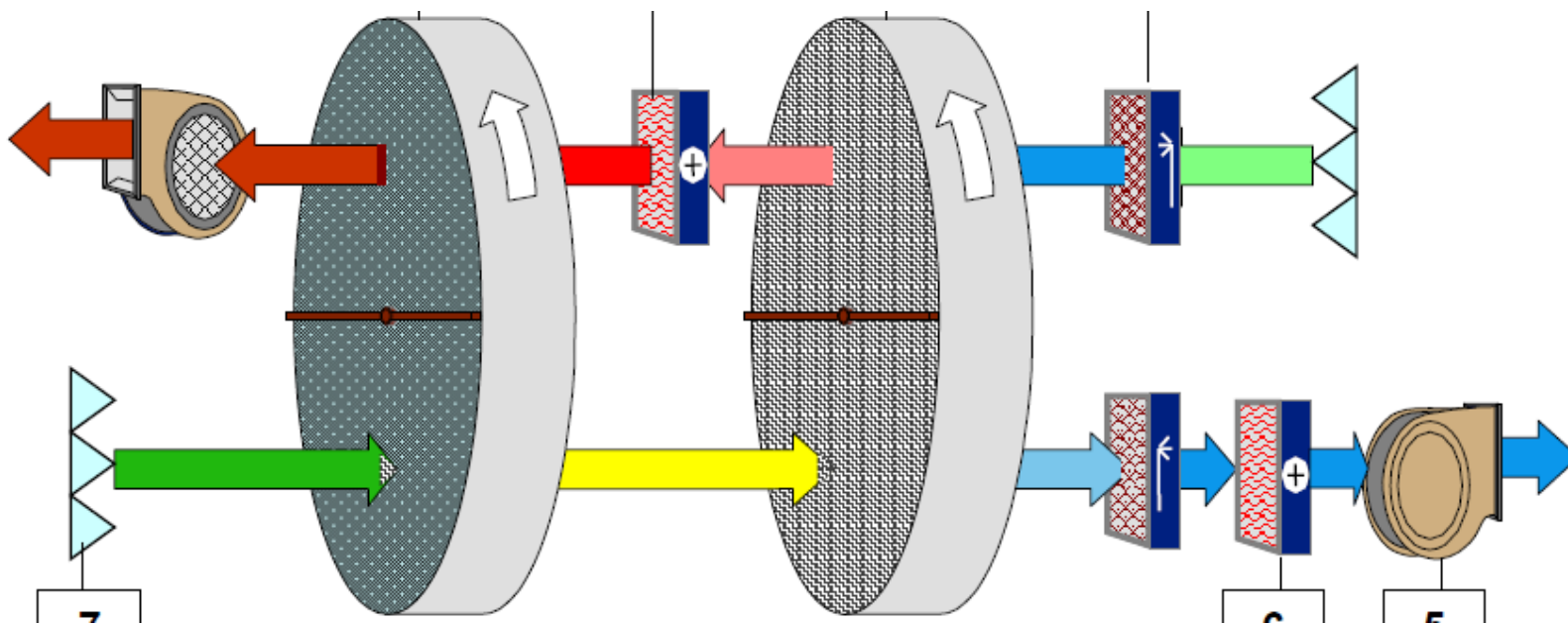
- Uzavřený systém – nepřímé chlazení
 - Výrobník chlazené vody sorpčním principem
 - energonositel – teplo
 - solární energie
 - odpadní teplo

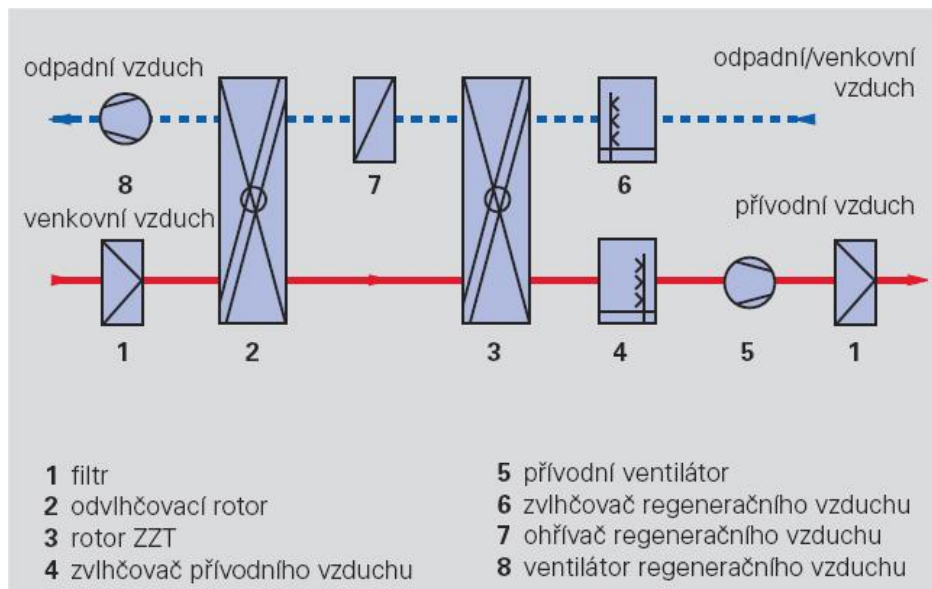
Desikační chlazení pro klimatizaci

- Otevřený systém
- Systém závisí na:
 - Výkonu solárního systému, množství vlhkosti ve vzduchu
- Sorbent – pevný, kapalný
 - nejčastěji používaný pevný sorbent, viz obr.

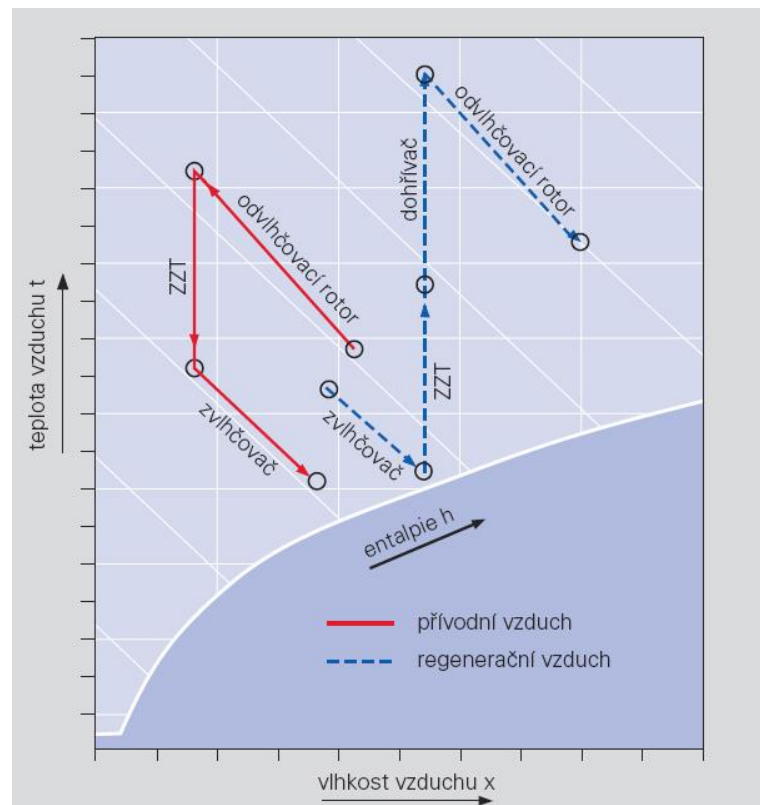
Desikační chlazení pro klimatizaci

- Chlazení sorpčním odvlhčováním vzduchu (chlazení přiváděného vzduchu)
 - 1 g odpařené vody do vzduchu sníží teplotu vzduchu o 2,5 °C

Chlazení sorpčním odvlhčováním - schéma

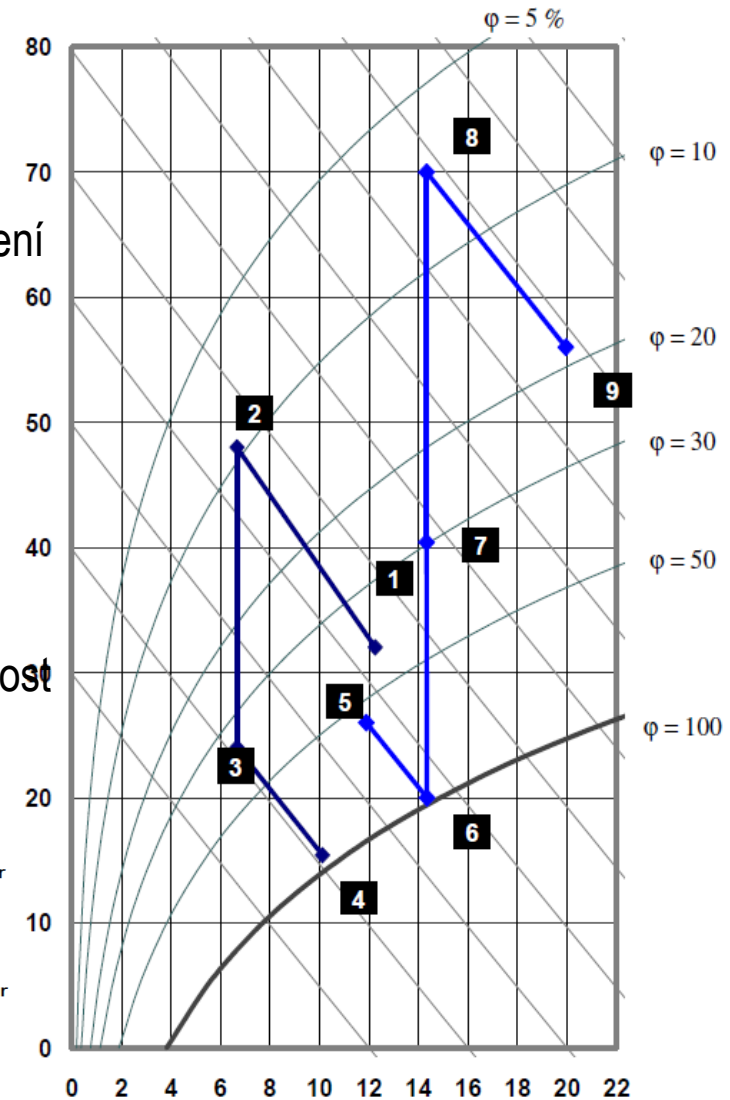
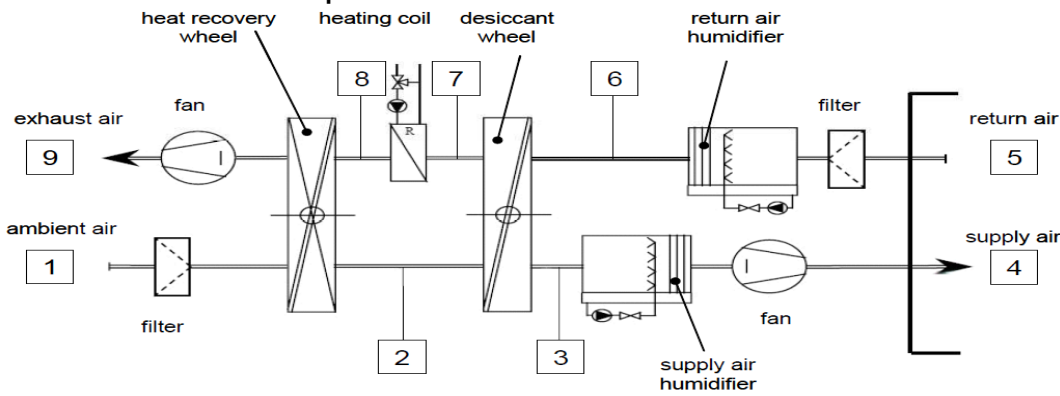
převzato z podkladů firmy Robatherm (zastoupení firmou OK-Puls s.r.o.)

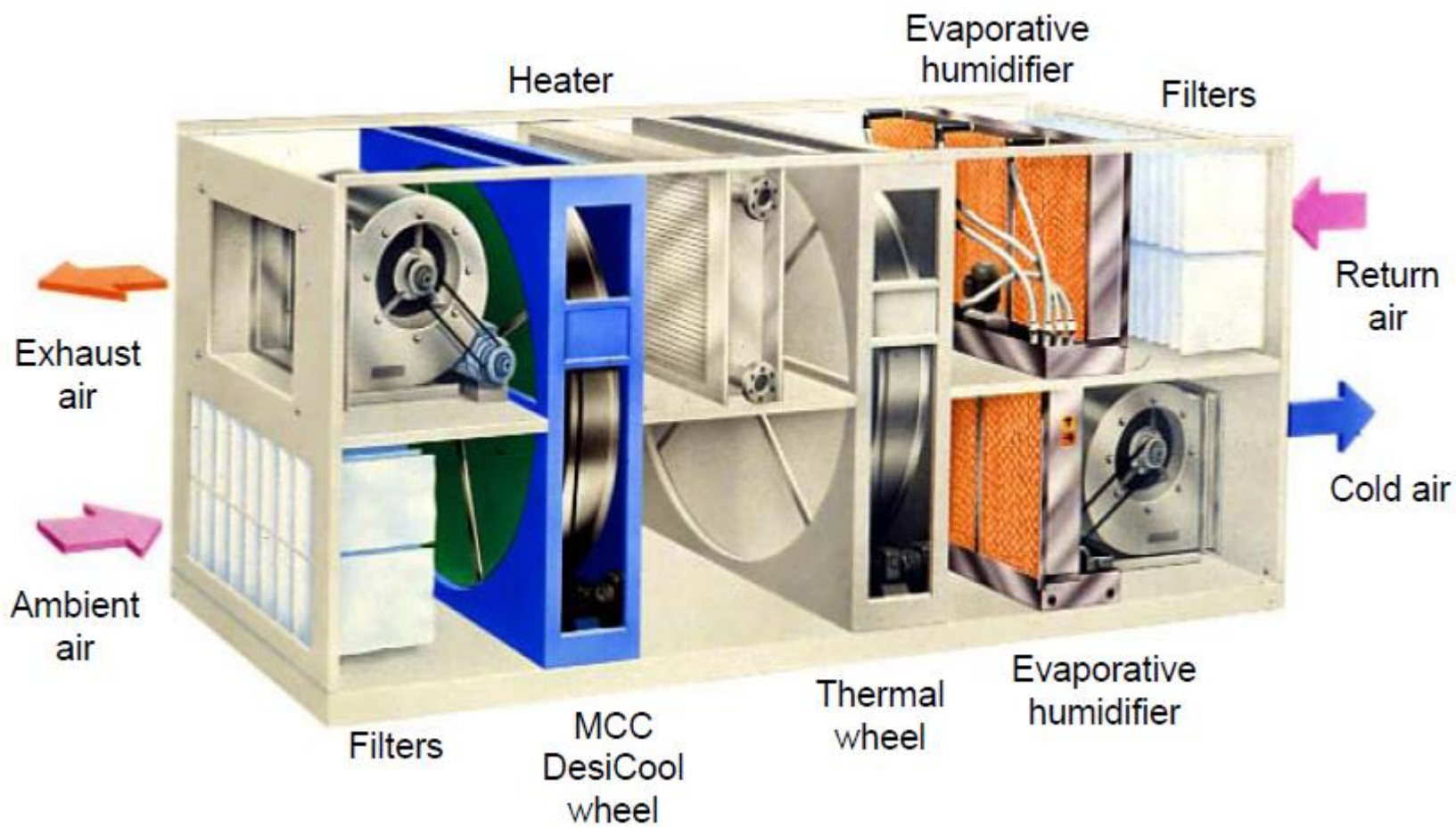
Chlazení sorpčním odvlhčováním – hx diagram

Desikační chlazení pro klimatizaci

- 1-2 sorpční odvlhčení přiváděného vzduchu, proces je většinou adiabatický
- 2-3 předchlazení přiváděného vzduchu (rotační ZZT)
- 3-4 adiabatické chlazení vzduchu pomocí vodního vlhčení
- 4-5 teplota přiváděného vzduchu a vlhkost je určena ve vztahu k vnitřním podmínkám
- 6-7 odváděný vzduch je adiabaticky ochlazen na mez nasycení
- 7-8 regenerace je provedena pomocí teplovodního ohříváče (napojení na solární systém)
- 8-9 proces regenerace pomocí desikačního rotoru, vlhkost navázána do póru desikačního rotoru

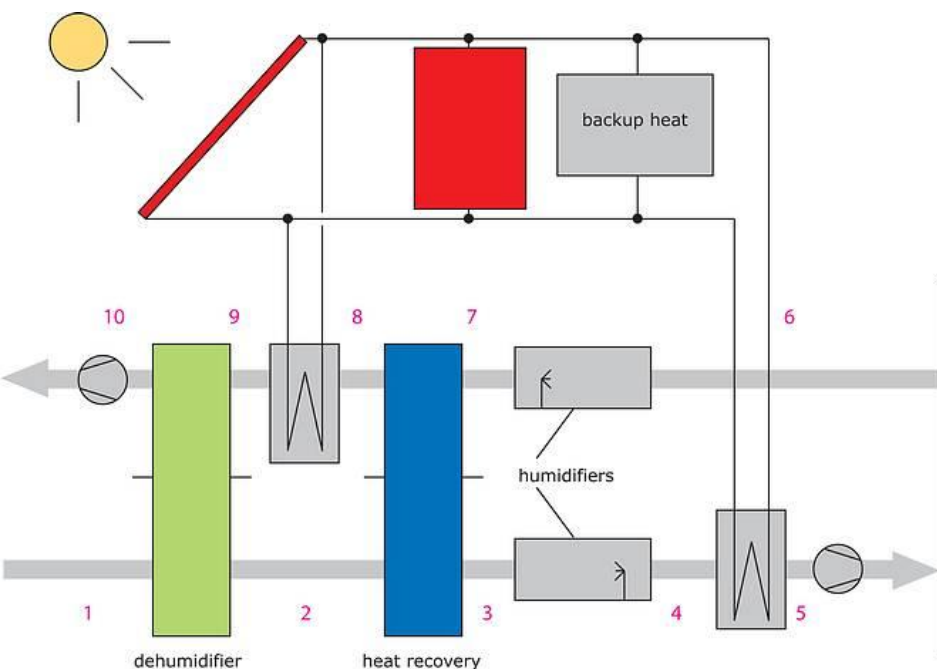
Desikační chlazení pro klimatizaci

Desikační chlazení pro klimatizaci

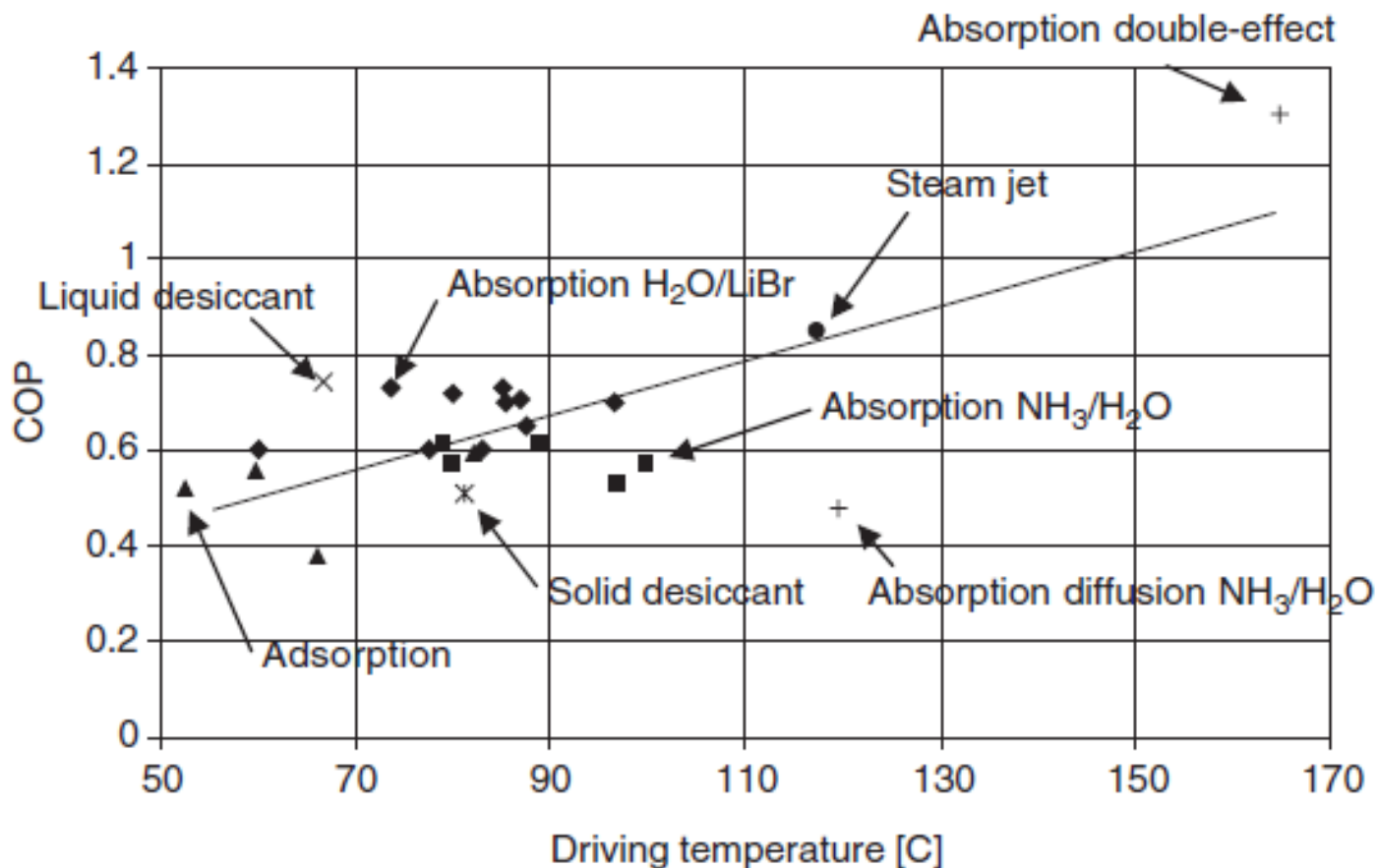
- Využití solární energie
 - Ekopark Hartberg (Štýrsko, Rak.)
 - Vakuové solární kolektory + PV

Solární chlazení – porovnání systémů

- Efektivita solárního chlazení
 - COP (chladicí faktor) závisí na teplotě media a systémovém řešení

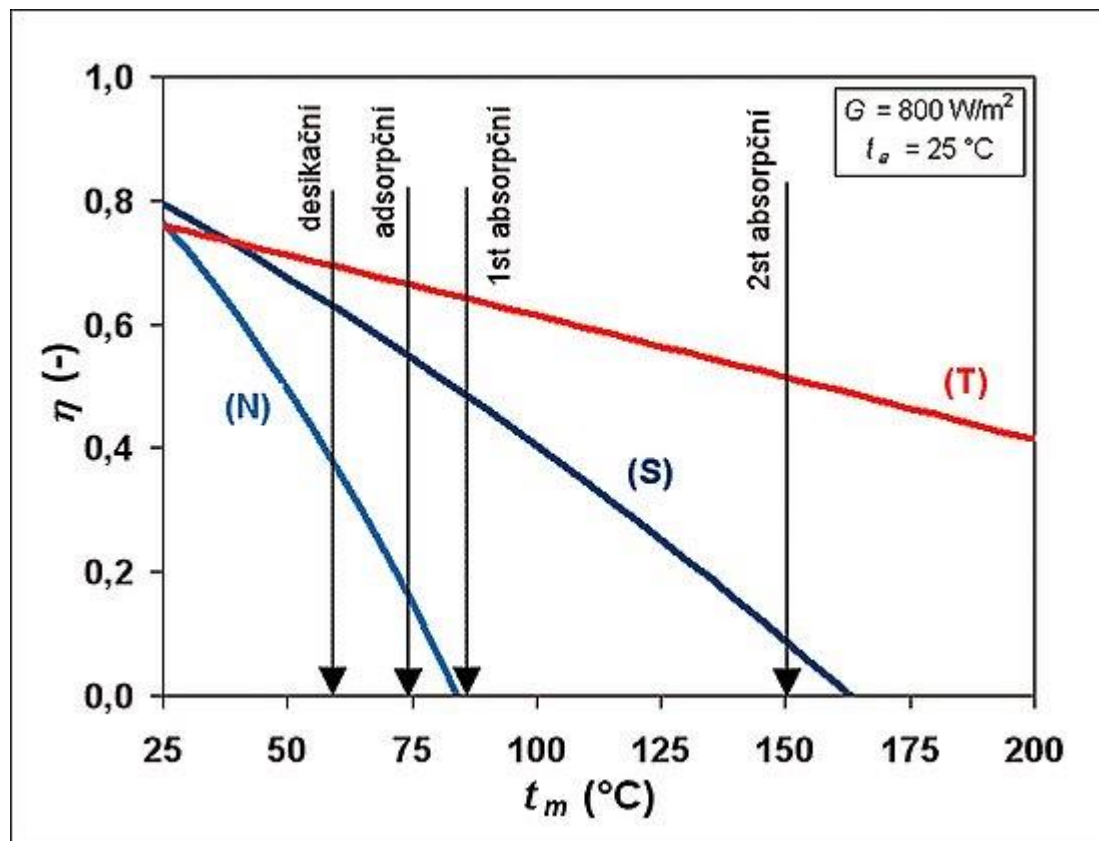

Solární chlazení a kolektory

- Pro daný typ solárního chlazení je důležitá volba typu solárních kolektorů

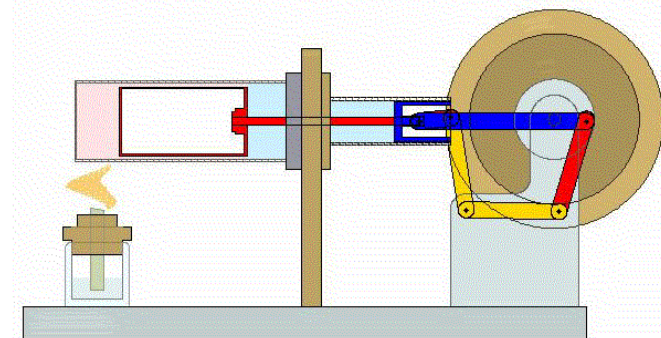
- N – neselektivní
- S – selektivní
- T – trubicový vak.

Alternativní chlazení – stirlinguv motor

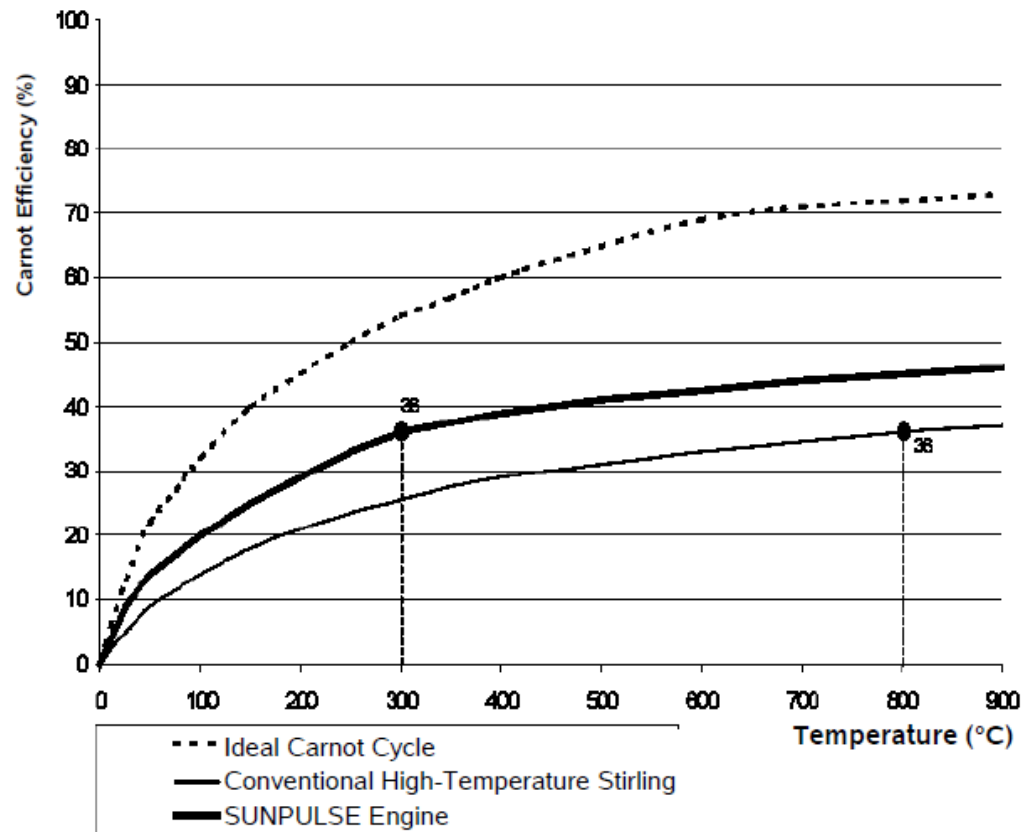
- Využití tepla pro pohon a výrobu elektrické energie pro kompresní chlazení

Alternativní chlazení – stirlinguv motor

- Nutné vysoké teploty ze solárního systému za předpokladu rozumné účinnosti
- Celkově nízká účinnost

Příklady – přednášková aula (Rakousko)

- Adsoprní chlazení, kombinace se sluneční energií, pasivní chlazení žaluziemi s PV prvky

Centrální zdroj tepla/chladu

- Kotelna na biomasu, PV panely, absorpční chladicí jednotka
 - Administrativní areál (Oekopark Hartberg)

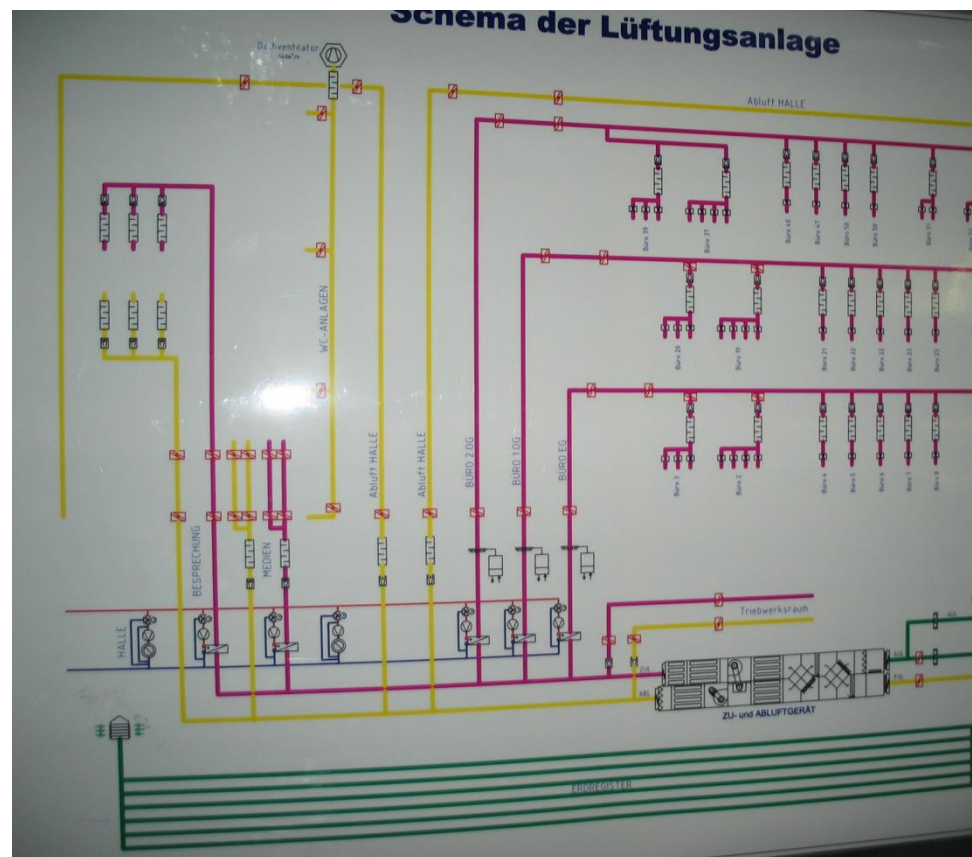

Centrální zdroj tepla/elektriny

- Freiburg, centrální výtopna pro městskou část
 - Sekundární výroba elektriny – Stirlingův motor

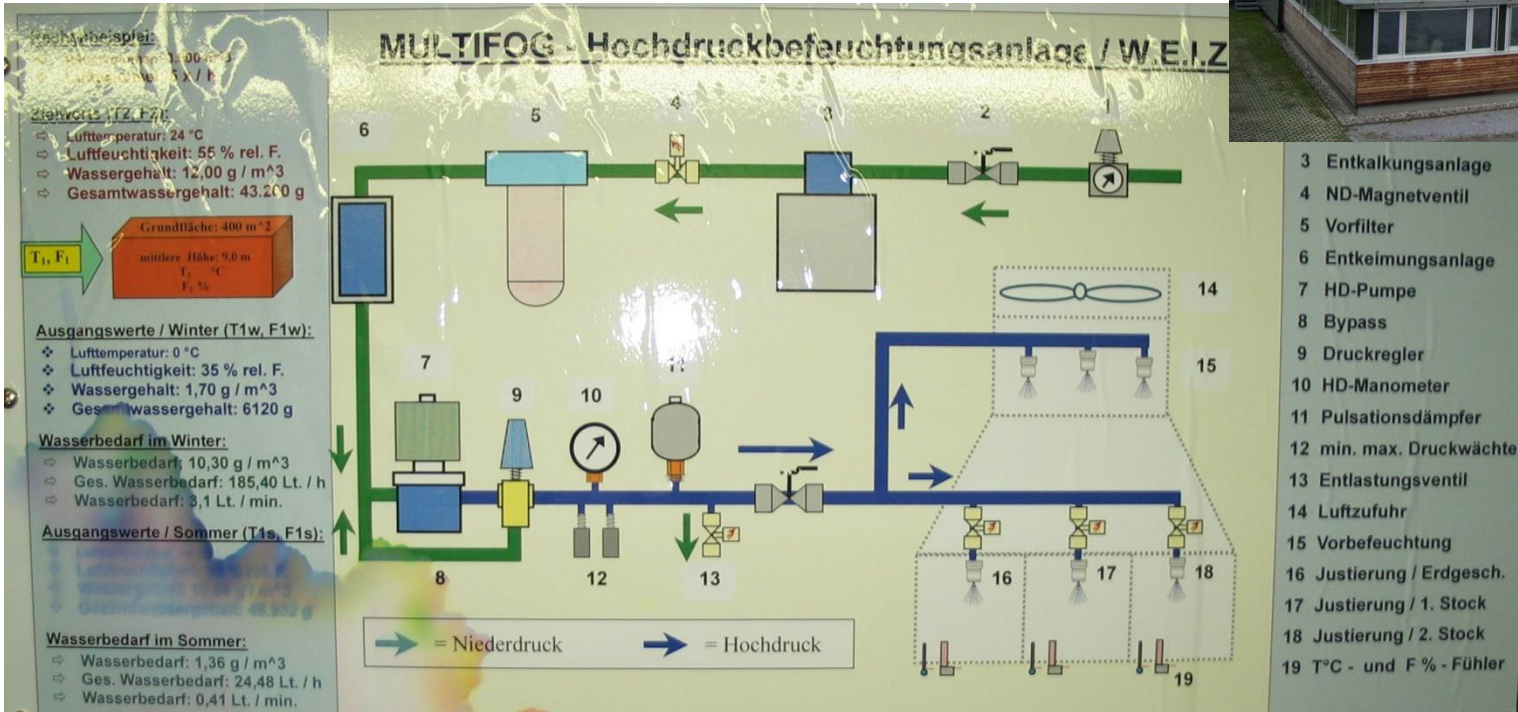

Administrativní budova (Weiz, Rakousko)

Administrativní budova (Weiz, Rakousko)

- Vlhčení/adiabatické chlazení vzduchu
 - Každá přívodní větev pro každé podlaží má vlastní adiabatické chlazení

- 3 Entkalkungsanlage
- 4 ND-Magnetventil
- 5 Vorfilter
- 6 Entkeimungsanlage
- 7 HD-Pumpe
- 8 Bypass
- 9 Druckregler
- 10 HD-Manometer
- 11 Pulsationsdämpfer
- 12 min. max. Druckwächter
- 13 Entlastungsventil
- 14 Luftzufuhr
- 15 Vorbefeuchtung
- 16 Justierung / Erdgesch.
- 17 Justierung / 1. Stock
- 18 Justierung / 2. Stock
- 19 T°C - und F% - Fühler

Závěr

- Není nutné vždy použít pouze kompresorové chlazení pro klimatizaci budovy
- Vhodná kombinace všech přístupů
 - Pasivní ochlazování budovy
 - Fyzikální principy chlazení/vlhčení vzduchu
 - Vhodná kombinace všech systémů
 - Integrace systémů využívající OZE

DĚKUJI ZA POZORNOST

Miroslav Urban

Katedra technických zařízení budov

Stavební fakulta, ČVUT v Praze

miroslav.urban@fsv.cvut.cz